

ل بہر سیبہرا خودی

تہ حسین ئیبراہیم دؤسکی

تہفسیری نوور

- كتيب : ل بهر سيبهرا خودى

- نفيسەر : تەحسین دۆسكى

- چاپا ئىككى ۲۰۰۶

- چاپخانەيا زانا دھۆك

- ژمارا سپارتنى ل پەرتۆكخانەيا گشتى ل ھەوليرى : ۳۵۷

ل سالا ۲۰۰۶ .

- ژ وەشانين پەرتۆكخانا جزيى ل دھۆكى .

ل بهر سيبه را خودی

ته حسين ئيبراهيم دؤسكى

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : ﴿ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ
يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : الْإِمَامُ الْعَادِلُ ، وَشَابُّ نَشَأَ
فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ ،
وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ ،
وَرَجُلٌ طَلَبْتُهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ فَقَالَ : إِنِّي
أَخَافُ اللَّهَ ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ
شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا
فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ ﴾ .

رواه البخاري

ل بهر سيبهرا خودی

ژفان ب رۆژه کا مهزن وتژی ترس وسههم بۆ مه ههمی یان یی
هاتییه دان ، رۆژا قیامهتی ئەوا وهکی ژ نافی وی دیار خودان
رح تیدا رادبنهفه و د سازییه کا مهزن دچن ، ئهری جارهکی
ئیک ژ ههوه ئینایه بهر چاقین خو کانی ئەو رۆژ یا ب چ رهنگه ؟
ئیمامی (ترمندی) ژ (عهبدللاهی کورپی عومهری)
فهده وهیزت ، دبیزت : پیغه مبهری خودی - سلاؤ لی بن -
دبیزت : ﴿ ههچی پی خوش بت بهری خو بدهته رۆژا قیامهتی
بلا (إذا الشمس كورت) ، و (إذا السماء انفطرت) ، و (إذا
السماء انشقت) بخوینت ﴾ . قیجا وهرن دا پیکفه چه ند
دهلیقهیه کان هزرا خو د قی رۆژی دا بکهین ، وهرن دا دهل
ئیک ب ههشته کی راببین بۆ وی رۆژا مهزن ، رۆژا ژفان بۆ مه
پی هاتییه دان ، ههر وهکی نوکه ئەم ب چاؤ دبیین ، دا
بزاینن کانی ئەو رۆژ یا ب چ سهرو بهره هتا خودی ب ههمی
مهزنی یا خو فه بهحسی وی رۆژی دکهت و دبیزت : ﴿ أَلَا يَظُنُّ
أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ . لِيَوْمٍ عَظِيمٍ . يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ -

نهری ما ئهو باوهر ناکهن کو خودی ل رۆژه کا مهزن دی وان
راکه تهفه ، وحسیبی سهرا کریارین وان دهل وان کهت ؟
رۆژا مروفل بهر دهستی خودی رادوهستن [المطفین : ۴-۶]
.

ههر ئیک ژ مه اشا مرئهو قیامه تا وی دهست پی کر ، ئهو
مرنال بهر مه هاتییه فهشارتن ، دبت ئیک ژ مه دناقههرا وی
مرنی دا ژ بهوسته کی کیمتر مابت دهل هندئ ژی هزر دکهت
ئهو لهله ژ قیامه تی پی دویره ، لهو دی بینی ئهو خو ژ بیرفه
دبهت وکاره کی بو وی رۆژی ناکهت .. هزر بکه دهم هات
بهلگی ته ژ دارئ بوهرییت وناقئ ته ژ دهفتههرا ساخان بیته
ژیرن : ﴿ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ .
وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ . وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ
وَشَهِيدٌ . لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ
الْيَوْمَ حَدِيدٌ - وتهنگافی وسه کهراتا مرنی ب وی حهقی پی هات یا
زفراندن بو نهبت ورهه ژئ نهبت ، ئهفه ئهو بوو یا تو ئهی
مروفل ، ژئ درهقی . وبو جارا دووی د (بووری پی) دا بو رابوونا
پشتی مرنی هاته پفکرن ، ئهو پفکرن د وی رۆژی دایه یا ئهو
ههف تییدا ب جه دئیت یا خودی ل کافران کری . وههر
نهفسهک هات ودو ملیاکهت دهل دا ، ئیک وی دهاژوته

مه‌حشهری ، ویی دی شاهدهییی ل سهر وی کاری ددهت
یی وی د دنیاایی دا کری . ئه‌ی مروژ ب راستی تو ژ فی
چهندا ئه‌فرو دینی یی بی ئا‌هه بووی ، ئینا مه‌ ئه‌و پهردی دلی ته
نخافتی ژ سهر ته راکر ، فیجا بی ئا‌هه‌یی‌یا ته نه‌ما ، ودیتنا ته
ئه‌فرو بو وی تشتی تو دینی یا موکم ودژواره ﴿ [ق : ۱۹ -
۲۲] .

دی هند بینی پهرده ژ سهر چافیین ته دی ئیتسه لادان ، ئه‌و
قیامه‌تا ته هزر دکر له‌له‌ک یا ژ ته دویره دی ف ته را‌ههت ،
وچو رپکان بو ته نه‌یلت تو بره‌فی‌یی ؛ دا خو پی ژ فی روژا
ران بپاریزی ..

هزر بکه روژا ته هات کول قه‌بری ببیییه میقان ، وببییه
ئیک ژ خه‌لکی وورستانی ، وی جیهانا بی دهنگ و ب سه‌هم ،
ئه‌ف ئاخا ته له‌له‌ک خو ل سهر مه‌زن کری دی د نا‌ف دا ئیییه
فه‌شارتن ، ئه‌ف عهردی تو پشت راست ل سهر بریقه‌ه دجووی
وته چو هزر بو نه‌دکر ، دی ته داعویرت ، اف بو افی دی ژ
له‌شی ته میژت هه‌تا ته ده‌یلت هه‌ستیکه‌کی پیی ، مال مه‌زنی‌یی
وترونه‌جمان چو فایده ل ته نه‌کر ، لاوینی‌یا ته زی چو به‌ره‌فانی
ژ ته نه‌کر ، جاره‌کا دی دی ببیییه ئاخ ، ﴿ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ
وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾ [طه : ۵۵] روژه‌ک

دی ئیت ئەف عەردی تژی مروژل سەر پشستی قالا دی مینت ،
هەمی ب شالوکا مرنی دی ئینە دورین ، بی دەنگی هەمی کناران
د ناڤ خو دا دی پیچت ، چو پیژن ژ کەسی نائین ، حاکم ومیر ،
زەنگین وفەقیر ، وەکی ئیک لی دئین ، دەنگەک ژ کەسی
نائیت ، ئەف عەردی سەرا بهۆسته کا وی خەلکی ب هزاران خو
ددا کوشتن بی خودان دی مینت ، هەر وەکی رۆژەکی مروژەک
ل سەر پشستی نەهاتی وچووی ، وی رۆژی ملک بو کی یه ؟ ﴿ لِمَنْ
الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴾ [غافر : ۱۶] پاشی دی هند
بینی ساریهک دی ئیتە تە ، ئەو خودایی جارا ئیکی توژ
چوننەیی دای وتو کریه مروژەکی دورست ، دەستویری بی دی
دەتە لەشی تە ئەوی د ناڤ ناخی دا حەلیای کو جارەکا دی خو
لیک دەتەفە ..

هزرین خو بکە هنگی حالی تە دی چ بت ؟ بینە بەرچاقین
خو دەمی عەرد ل سەر سنگی تە دئیتە کەلاشتن ، وتوژ وی
چالی دەرکەفی ئەوا رۆژەکی هەندەکان تو تیدا فەشارتی ، هنگی
هشپن تە دی ئینە سەری تە وتو دی زانی ئەفە ئەو رۆژە یا
پیغمبهران - د دنیایی دا - ژفان پی دایە تە ، ﴿ وَنْفِخْ فِي الصُّورِ
فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ . قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ
مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ . إِنْ كَانَتْ إِلَّا

صِيحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ . فَأَلْيَوْمَ لَا تُظَلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ - وبؤ جارا دووی د بؤرییی دا هاته پفکرن ، فیجا رحین وان ب سهر لهشین وان دا هاتنه فه ههراندن ، هنگی ئهو ژ سورین خو رادبن و ب لهز ب نك خودایی خو فه دجن . ئهوین درهو ب رابوونا پشتی مرنی کری ب پهشیمانی فه ووت : تیچوون بو مه بت کی ئهم ژ سورین مه راکرین ؟ فیجا دی بو وان ئیته ووتن : ئهفه ئهو ژفانه یی خودایی پردلوخان دای ، وییغه مبه رین راستگو بهس ژی کری . دهرکهفتنا ژ سوران ههما ئهجامی ئیک لیدانا د بؤرییی دابوو ، فیجا هنگی خه لک ههمی بو حسیب و جزادانی ل نك مه دئامه ده بوون . ل وی رۆژی ب دادی حسیب دئیته کرن ، فیجا زورداری ل نه فسه کی نائیته کرن کو خیرین وی بیته کی مکران یان ونه هین وی بیته زیده کرن ، وژیلی وی کاری ههوه د دنیا یی دا دکر ب تشته کی دی هوین نائینه جزادان ﴿ [یس : ۵۱-۵۴] .

سازیمی هک دی ئیته راهیلان ، وهکی کو عهر د - پشتی باران لی دبارت - شینکاتییی خو شین دکهت ، وهسا دی لهشین مرییان ژی شین کهت ، وهه ر ئیک ل سهر بنا خو دی شین بت .. بینه بهرچافین خو سافا بو جارا ئیکی تو رادبیه فه وچافین خو ل دنیا یی فه دکهی ، هنگی دی حیبه تی راوهستی ، چافین ته

دی مینه ل گازی بی ، ودلگی نگه دی تزی ترس بت ، نهفه چیه ؟
چ قهومی یه ؟ بوچی نهف مروّفه ههمی توّزه وی رابگووینگه ورویگس
ورسوا دی کیفه چن ؟ هنگدی دی مینگی گگهس نابگت بهر سگفا نگه
بدهت ؛ چونکی ههر ئیک ب حالگی خوّفه بی موژبله ، پاشی دی
ئیته بگیگرا ته کو نهفه نهو دهمه بی خودی ژفان بی دایه ته ..

چوونا بهر ب مهحشهری قه :

هزرا وی دهمی بگکه .. گافکا (خولیا فکته) هگمی تیگک تگین
وتیک دچگن ، گگهس د خکو را نابینگت دهنگه کی بگگهت ، تگرس
ره شکمگالا خگکو یا کریت ب سهر ههمی یان دا دئیته خگکواری ،
ژ هگمگهگمه گگا نترم ودهنگی بی یگان پیفکه تر پیژنگه کی تگو سگه
ناکهی ، مروّف ب ههمی رهنگ وجوینین خوّفه بی دتگین ، مگهک
وحاکم ونگه مکیگر ، مهزن ودهوله مند و خودان سهلته نهت ، هگمی
د سهرشگور وشکه ستینه وچکو مگه زنی ل دوران نه مایگه ، نگه جگنگه
ودیگو وشه یگنگان ژی ب بیزاری قه دتگین وقه ستا جهی کو مبورنگی
دکهن ، خگکو حیوانهت ودهبه و دورنگه ژی د گگازی بی رادبگن
ب سگهره گکی چگه ماندی قه بهر ب مهحشهری قه دچن .. وپشگتی
هگمی ل ئیکک جهگی گگوم دبگن وهگژمار تگمگام دبگت ، وبگهری
هگمه مگگی یان دمگینه ل عهسگمگانی کانی دی چ فهران ئیته دان :
﴿ فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ . عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴾ [المذثر :

۹-۱۰] ، رږژه کا گرانه ، ل وی دهمی بگهری تگه دمگنگنگه لگی گگانگی بهری ته دی بو کیفه نیته دان ، دی هند بینگی عگه سگمگان ل هکنگدافی ته تیک چگوو ، سکتیر ژ جهگین خگو دی گگهفن ، رږژ وهیف دی رهش بن ، عهسمانی دنیایی ب ههمی مهزنی یا خگو فگه دی نیته پیچان ، پستی کو شق شق دبت ورهنگی خو یی شگین ژ دهسگت ددهت ، وجگار سگور دبگت ، وجگار زره دبگت ، وجگار کهسک دبت ، پاشی وهکی زیفی حلانندی لگی دئیت ، ملیا گگهت بهر ب عهردی مهحشهری فه ژوردا دئینه خواری ، هژیانین مهزن ب عهردی دکهفن ، چیا وهکی وی هریا شه کری لگی دگین لگهوا هره بایه کی دژوار لگی بدهت و د گهل خو بیهت .

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ . يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ گهلی مروفان هوین ژ عهز ابا خودی بتگرسن وپیگیگری یی ب گوتن وفهرمانا وی بکهن ، هندی نهو رویدانین ب سههمن یین ل دهمی رابوونا قیامه تی پیدایا دهن وهکی هژیانا عگهردی یگا دژوار یگا گگو عهر د ژ بهر دئیته کهلاشتن ، تشته کی مهزنه ، گگهس نراگت چگه نند یی مگهزنگه . دهمی هوین رږژا قیامه تی دیگن دایگک گ ژ بگهر وی ترس ولکه رزا دگه هکنگی گ بچوبیکی خو یگی ب شیگگر یگی ل بگهر

سنگی ژبیر دکهت ؛ وژنکاب همهله - ژ ترسان دا - همهلی
خو ددان ، وعقل د سهری مروڤان دا نامینت ، قیجا نهو وهکی
سهرخوشان لی دئین ؛ ژ بهر ترس وسههمی ، ونهوب خو نه
دسرخوشن ، بهلی دژوارییا عهزایی عقل وهوش د سهری وان
نهیلایه [الحج : ۱-۲] .

بینه بهر چاقین خو رږژا عه ور ژوردا دئین وملیاکته
ب مزنییا خو قه دناڤ دا ، دهمی مروڤین مهحشهری قهست
دکهنی وپیدا دجریین وپسپاری ژی دکهن : نهری خودایی مه
د هل هوهویه ؟ قیجا نهو ژ فی پسپاری قه دجنقن ودبیژن : یی
پاک وبلند بت خودایی مه ، ژ نوی نهو دی ئیت .. پاشی نهو
ههمی ملیاکته ب هژمار ولهشین خو یین دوری ل خه لکی
مهحشهری د رن ، هنگی تهنگافی دژوار دبت ، کهس خو
ل کهسی ناکهته خودان :

﴿ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ
وَرَبَّنَا قَالَ فَذُقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ . قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَىٰ مَا فَرَّطْنَا
فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ -
ونه لهر تو ، نهی موحهمهد ، وان یین باوهری ب رابونا پشتی
مرنی نهئینای بینی دهمی نهو ل بهر دهستی خودی دئینه

راوهستاندن ل رږڙا قیامهتی دا ئهه حوكمی د ناڅههرا وان دا
بكهت ، تو حاله كی خراب دی بینی ، دهمی خودی دیږت :
ئهری ما ئهغه راستی نینه ، یه عنی : ما ئهغه ئهه رابوون نینه یا
ههوه د دنیایی دا کوفر پی دکر ؟ وان هت : بهلی
ب خودایی مه ئهه راستییه ، خودی هت : څیجا ژ بهر
وی کوفر ههوه ب خودی وپیغه مبهری وی موحه مدهی دکر
هوین تام بکهنه وی عهز ابا ههوه د دنیایی دا درهه پی دکر .
ب راستی زیان له هشته وان کافران یی باوهری ب رابوونا پشته
مرنی نه نیای ، هتا دهمی کو قیامت رابوو ، و ژ نشکه کی ه
وان دویماهییا خو یا خراب دیت ، وان داخوازا که سهران بو
خو کر ژ بهر وی ژیی خو یی وان د دنیایی دا بوړاندی ،
وئوهو باری سونهین خو ل سهر پشته خو هل دهرن ، څیجا
چ — ان ویسه باره یی ئهه هل دهرن !! ﴿ [الأنعام : ۳۰ —
۳۱] .

رږږ ، ئهوا د دنیایی دا هنده ژ مه دویر وئهم خو ل بهر ههرا
وی نارین .. افا بوو رږږا قیامهتی ومروږ هه می ل عهردی
مه حههری کوم بوون ، ههرا دهه سالان دی ل بهر ئیته کرن ،
ودی ل هنداف سهری خه لکی ئیته داهیلان هتا درېزییا میله کی
نیزیکی وان دبت ، ئیمامی موسلم ژ (سه لیمی کورپی عامری)

فگه دگوهرت ، دبگوت : (مکهگگدادی گگوری نکهسگگوهدی)
دبگوت : مکن گوهر ل پیغمبهری گ سلاف لگی بن گ بوو ، گوت :
﴿ رور قیامگه تی رور هگگدی دریگری یا مگیگه گگی نگریگگی
مکروگان دبت ﴾ (سکه لگیگگی گوری عگامگری) دبوت : فیجکا
ب خکودی نهز نزام کانی مه خسگه دا وی ب میلگی نهو میلگه یگی
عهر د پی دئته پگیفان ، یان زی نهو میله پی چافان پی کل ددهن ؟
گوت : ﴿ فیجا ههر مروفه ل دوگف کریکارین خکو دی د نکاف
خگوهی ران میگت ، هگدهک هگه تا گگوزه کی ، وهگدهک هگه تا
گگوتکان ، وهندهک هتا نکاف نهنگی ، وهگدهک زی دی پگی ئیگه
لغافکرن ﴾ وپیغمبهری گ سلاف لگی بن گ ب دهستی خکو ئیشگارهت
دا دهفی خو .

برای خوشتی : ل فکی دنیگایی نه گهر هگه تافی ب رهنگه کی
وه سال ته دا کو تو پی بگیگشی ، تو دی حمز کهی کهسهک ههبت
سیههه کی بو ته پیدا کهت دا تو خو بدهیه بگهر ، هزر بکه دهی
گهرما فی روری هندی گهرما دهه سالان زیدهتر لگی دئیت ، ونه
ژ فی بلندی یا هنده بلند زوردا دئته خواری ودئته هندافی سهری
ته ، وی رور چکو سیهه نه بن تگو خکو بدهیه بگر ، نه گهر ئیگک
ههبت ته بو سیههه کا هوین فه خوینت ، چافدیری پی ل ته بکهت

وته ژ وی ترسا مهزن پشت راست بکته ، هنگی که یفا ته دی
چهند بت ؟

نهفه لازیه بو ته ، رینیشادانه که ، نه هر ته بقیته وی رپوژی
خو بدیه بهر سيبهرا خودی ؛ دا ژ هر م ونه خوشی وترسا مهزن
رزار بسی ، نه فرو هیشتا تویی ل سهر خو ، هیشتا ته هیژ
وشیان ههین ب تهفه دئیت کو وی رپوژی ل بهر سيبهرا خودی
بژی ، بهلی چاوا ؟ و ب چ ریک ؟

نهفه دی بابه تی نفسینا مه بت ، نه هر خودی ههز بکته .

ل بهر سيبهرا خودی :

د هژماره کا هه دیسین دورست دا یین کو ژ پیغه مبهری سلاف
لی بن هاتینه فه وهاستن هاتییه کول رپوژا قیامه تی
دهمی خه ل مه حشهری کوم دبن ، و د ته نگافییه کا مهزن دا
دژین ، ورپوژ دئیتته هندافی سهری وان و نهو د خوا خو را دمین
، هندهک جینین مروغان هه نه - ژ بهر هندهک کربارین وان د
دنیا یی دا کرین - خودی وان دده ته بهر سيبهرا خو ، ووان ژ
هرم وترس ونه خوشییا وی رپوژی دپاریژت ، و بهری نه ئیک
ئیکه بهحسی وان جینین بهخته وهر ژ مروغان بکهین ، یا د
جهی خو دایه ل دهسپیک ئهم چهنده کی ل دور فی (تهعبیری)

باخفین : سیهرا خودی ، مهخسه د پی چیه ؟ وچاوا خودی
هندهك مروشان ددهته بهر سیهرا خو ؟

د هژماره كا هه دیسان دا ژ پیغه مبهری - سلاؤ لی بن - هاتییه
فه هواستن كو خودایی مهزن روژا قیامه تی سیهری ل
هندهك رهنگین مروشان دكهت ، ل وی ده می ژ سیهرا وی پیغه تر
چو سیهر نه هین ، و د دهقی بارا پتر ژ وان هه دیسان دا هاتییه
: ﴿يُظْلَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ﴾ و د هندهك
ریوایه تی دن دی دا هاتییه : ﴿يُظْلَهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّ عَرْشِهِ﴾ و
د تهفسیرا (ظل الله) دا زانایین هه دیسی چهنه د بوچوون
هه نه ، ژ وان بوچوونان :

هندهك دبیزن : پالقه دانا سیهری بو خودی د قی هه دیسی دا ،
وه کی سوتنا مهیه ده می نه م دبیزن : (که عبه) مالا خودییه ،
نه د پالقه دانه بو (ملکیه تی) و پیروزیی یه ، یه عنی : وهك
قه در رتن بو وی سیهرا كو روژا قیامه تی دی ل فان رهنگه
مروشان كهت خودی وی بو خو پالقه ددهت و دبیزت : نه ز دی
سیهرا خو ل وان كه م .

وهندهك دبیزن : مهخسه د ب سیهری د قی هه دیسی دا
قه در رتن و پاراستنه ، وه کی كو مروؤ بیژت : فلان كهس یی
ل بهر سیهرا فلان مهلكی ، یه عنی : یی ل بن (حیمایهت)

وچاقدیری یا وی ، وئەو وە وی دپاریزت ، وئەقەدیسە هندی
دەهینت کو ئەقەرەنگە مروڤە د وی تەنگاڤی یی دا دی ل بن
چاقدیری وپاراستنا خودی بن ، لەو دی ژ نەخۆشی وترسا وی
رۆژی دتەنا ورحەت بن .

وهندهك زانايين دى دبیژن : مهخسه د ب سیهرا خودی
سیهرا عەرشى وییە ، وەکی د هندەك ریبوایەتان دا هاتی :
﴿يُظْلِمُ اللَّهُ فِي ظُلِّ عَرْشِهِ﴾ وئەقەقەدر رتەکا زیدەترە بۆ وان ؛
چونکی ژبلی پاراستنا خودی بۆ فان مروڤان ئەقەتەفسیرە هندی ژى
دەهینت کو ئەو مروڤ وی رۆژی د نیتزیکى خودیە . وەهەر
چاوا بت ئەقەدیسە نە ژ حەدیسین (صفاتانە) وەکی زانایین
حەدیسى دبیژن .

ومروڤى خودان عەقل بت ئەهەر هزرا خو د تەنگاڤی یا مەزن
یا رۆژا حەشرى دا بکەت ، د دنیاى دا لەلەك دی خو وەستینت
دا ل ئاخەرەتى ژ وان کەسان بت یین خودی سیهري لى دکەت ،
رۆژەکا هندا مەزنە ترسا وی پیغەمبەر - سلاڤ لى بن - پیر کربوو
، رۆژەکى (ئەبو بەکرى) بەرى خو دا پیغەمبەرى - سلاڤ لى بن -
دیت هندهك موی یین سپی یین دکەفتینە سەر وریهین وی ، ئینا
ـوتى : ئەزى دبینم تو یى پیر بووى ئەى پیغەمبەرى خودى ،
پیغەمبەرى - سلاڤ لى بن - ـوتى : ﴿شیتى هود وأخواتها قبل

المشيب - سووره تا (هوود) ويين وهكى وي بهرى پيرايي
ئەز پير كرم ﴿ ١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠ ﴾
هود والواقعة والمرسلات وعم يتساءلون وإذا الشمس كورت)
هاتيه ، وئە لە مرۆفەزرا خو د قان سوورەتان دا بکەت دى
بينت هەمى ئەون يين بەحسێ رۆژا قيامەتێ دکەن .

هەديسا هەر هەفت جينين مروّقان :

ئيمامى بوخارى وموسلم ژ (ئەبو هورەيرەى) قەدوھيزن ،
ديبژت : پيغەمبەرى - سلاڤ لى بن - سوت : ﴿ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ
اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ : الْإِمَامُ الْعَادِلُ ، وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ
رَبِّهِ ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ اجْتَمَعَا
عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ ، وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَاهٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ
اللّٰهَ ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ، وَرَجُلٌ
ذَكَرَ اللّٰهُ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ ﴾ .

ئەفە ئيك ژ مەزنترين وان هەديسانە يين پيغەمبەر - سلاڤ لى
بن - تيدا بەحسێ ھندەك ژ وان رەنگە مروّقان دکەت يين کو
خودى رۆژا قيامەتێ سيبەرى لى دکەت ، دقێ هەديسى دا
پيغەمبەر - سلاڤ لى بن - بەحسێ هەفت رەنگين مروّقان ب تنى
دکەت ، بەلى مەعنا وى ئەو نينه ئەف رەنگە ب تنى ئەون يين
خودى سيبەرا خو لى دکەت ؛ چونکى ھندەك هەديسين دى ژى

يپن دورست هه نه تپدا به حسی هندهك رهنگین دی یپن
مروځان - ژبلی ځان هفتان - هاتییه ، تشتی هندی دهینت
کو (مهفوومی) فی حه دیسی نائیته وهر سرتن .

د فی حه دیسی دا به حسی هفت رهنگان هاتییه کرن ؛
چونکی هژماره کا رامانی هه څپشك د ناڅهرا ځان رهنگه مروځان دا
هه نه ، ژبلی هندی کو ئه څرهنگه مروځه هه می لایپن جفاکا
نیسلامی درن ، بگره ژ حاکمی کو ژ هه مییان بلندتره ، وحه تا
تو ده هییه مروځی ب تنی د مالا خو دا دروینت زکری خودی
دکته و ژ ترسپن وی دا دکته سړی .

د نفیسینا خو دا ل دور وان مروځین ل بهر سيبهرا خودی
دژین مه ل بهره - ئه هر خودی هه ز بکته - فی حه دیسی
ب بهر فرهی شروځه بکین ، و ب دریژی به حسی ځان رهنگه
مروځان بکین .

هیقی ودوعایپن مه ژ خودایی مه زن ئه وه مه بدهته بهر سيبهرا
خو ، روژا ژ سيبهرا وی پیڅه تر چو سيبهرا نه هین .

(۱)

ئیمامی عادل

مهته لا ئیمامی بۆ ههر ملله ته کی وه کی مهته لا سه ره کانیی یه
بۆ جوکان ، وه کی زانیی مهزن (الیث بن سعد) دییژت :
(شیلیاتی ژ سه ره کانیی دییژت ، وئه هه سه ره کانیه زهلال
بوو جوک ب خو دی زهلال بن) ، ئیمامی عادل سیهرا
خودی یه ل عهردی ، خودی ب وی وهلاتان راد سرت ،
وتوخوبان دپاریژت ، وته ناھییی به لاف دکهت ، وههه جاره کا
مهزنی ملله تی خو ژ زولم وزوردارییی پاراست ، ودادی ل وهلاتی
خو به لاف کر وخه لک ژ ته عدا یییا وی پشت راست بوون ، هنگی
بهایی وی ل نک خودی ژ بهایی وی کهسی پتره یی شه قین خو
ب عیاده تی فه ، ورژین خو ب سرتا رژیان فه دبورینت ..
؛ چونکی مفایی عیاده تکه ری ورژیگری دهه ته وی ب تنی
به لی ئیمامی عادل مفایی وی خو دهه ته حیوانه تی بی زار
وزمان ژی !

ئیمامی مهزن (سوفیانی ته وری) ده وتنه کا خو دا دییژت :
(دو ره نگین مروقان هه نه نه هه نه وئو چییوون ئوممهت دی چی)

بت ، وئه گهر ئه و خراب بوون ئوممهت دی خگراب بکت : سگولتان وزانا (.

ژ بهر فی چه ندی پیغه مبه ری خگودی گ سگلاف لگی بکن گ ده مکی به حسگی وان هگهر حگهفت رهنگین مروفگان دگگهت یگین خگودی سیبهره خو لگی دکهت ، ل دهسپیککی بهحسی وی مهزنی دگگهت یگی دادی بی بکهت ، ده می ئه مر دکهت : ﴿ سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله : الإمام العادل .. ﴾ .

فیجا ئیمامی عادل کییه ؟ و ب چ دئیته ناسین ؟ و بهگابی وی ل نک خودی چهنده ؟ و چاوا بهحسی وی د (کیتابی وسگوننه تی) دا هاتییه ؟ و دیروکی د دهر حگهقا وی دا چ بگو مکه د پکارزینکی خو دا هلگرییه ؟

ئه شه دی بابه تی ناخفتنا مه یا فی جکاری بکت .. ئه گهر خگودی حهز بکهت .

نیمامی عادل کییه ؟

دیروک دبیزت : ده می عومه ری کوری عهبدلعه زیزی گ خگودی زی رازی بگت گ بگو خه لیکه فکاتنگدی بی هکاتکی یگکه هکگلبرارتن ، کاغزهک بو ئیمامی تابعی یان و بهرمایی پیغه مبه راتی بی (حهسگه نی به صگری) هنگارت تیگدا داخگواز زی گگر نگه و بگو وی بهحسگی سالو خه تی ئیمامی عادل بکهت ، د بهرسقا کاغزه زا وی دا ئیمامی

کاغزه کا دريژ بۆ نفیسی ئەم ل ڤیری دی هنده کی ژێ ڤه پیرین

(حەسەنی بەصری) د بەرسقا خو دا دیژت :

» ئەی (أمير المؤمنين) بزانه هندی خودی یه ئیمامی عادل
دکەته راسته بۆ هەر خواری یه کی ، ودادی بۆ هەر زۆری یه کی ،
وچاکی بۆ هەر خرابی یه کی ، وهیژ بۆ هەر لاوازه کی ،
ووهر ری مافی هەر ستهم لیکی یه کی ، وجهی ههوارێ بۆ هەر
هەر کەسه کی خودان پیئشی .. ئەی (أمير المؤمنين) هندی
ئیمامی عادلە ئەوه یی بۆ رهعیه تا خو وه کی وی شقانی بت یی
دلی وی ب حیشتی و یقه ، بهری وان ددهته باشتی
چهروانی ، ووان ژ ههمی خرابی یان ددهته پاش ، وناهیلت چو
دهبه و دورنده نیک بن ، ووان ژ ههمی ژێ و ژ سهرمایی
ژی دپاریژت .. ئەی (أمير المؤمنين) ئیمامی عادل وه کی بابی
دلۆڤانه بۆ عیالی ، هندی ئەو د بچویک بهر هیریانی دی بۆ
کەت ، و اقا فاما بوون وان ڤیر دکەت ، د ژینا خو دا کەدی بۆ
وان دکەت ، وپشتی مرنا خو ژێ میراته یی بۆ وان دهیلت ،
ووهر کی وی دایکی یه ئەوا دلی وی ب بچویکی و یقه ، ب
نهخۆشی وی رادکەت ، و ب نهخۆشی وی ددانت ، ئەو وی ب
خودان دکەت ، وشه و نیف شهفان ل هنداف سهری رادوهستت

وشیری ددهتی ، کهیفا وی ب ساخلمی یا وی دئییت ، و
ب نهخوشی یا وی نهو ب خهم دکهفت .. نهی (امیر المؤمنین)
ئیمامی عادل وهکی دلییه بو لهشی ، نه هر دل یی باش بت
نهندام ههمی دی دباش بن ، نه هر دل خراب بوو نهندام ههمی
دی خراب بن .. ئیمامی عادل نهو یی د ناچهرا خودی
وبه نییین وی دا بت ، وهی خو بدهته وتنا خودی ووی
وتنی بو وان بیژت ، وخودی ببینت ونیشا وان بدت ، وخو
ب دهست خودی فه بهر دهت و بهری وان زی بدهته خودی . فیجا
تو نهی (امیر المؤمنین) د وی ملکی دا یی خودی ئیخستییه
دهستی ته وهکی وی عهبدی نه به یی مهزنی وی مالی خو
وعیالی خو هیلایه ب هیئی یی فه فیجا نهو رابووی مال پویچ
کری وعهال دهر بدهر کری .. تو بهری خو نه ده شیانا خو یا
نه قرو ، بهلی بهری خو بده شیانا خو یا سوباهی ، دهمی تو
ب دافین مرنی دئییه ئیخسیر کرن ، ورؤژا تول بهر دهستی
خودی رادوهستی وپیغهمبهر وملیاکته ههمی دئاماده ، وههمی
سهر ل بهر خودی دئیینه چه ماندن .. » .

ئیمامهتی ، یان زی بلا ب زاراقی نه قرو بیژین : بهرپرسی
ومهزنی ، باره کی رانه خودی دئیخته ستویی هنده کهسان ، یی
ژ دهر حقی وی دهر نه کهفت دی تووشی شهر مزارییه که مهزن

بت ، ئیمامی (طه بهرانی) ژ (عهوفی کوری مالکی)
قهده وهیژت ، دبیژت : پیغه مبهری - سلاڤ لی بن - مۆت : ﴿
ئه هر ههوه بقیته ئه ز دی بۆ ههوه بهحسی ئه میراتی بی کهم ،
وکانی ئه چیه ؟ دهسپیکا وی بهرلۆمهیییه ، پاشی پهشیمانییه
، پاشی رۆژا قیامهتی عهزابه ، ئه وتی نهبت یی عه داله تی بکهت ﴿
، مهعنا : مهتهلا عه داله تی بۆ حاکمی وهکی مهتهلا وی له می یی یه
یا وی د ناڤ پیلین تیچوون ونه مانی را دهبت ود لهینته
کناری تهناهی یی ، و د حه دیسه کا دی دا ئهوا (بهیههقی)
ژ (ئه بو هورهیره ی) قهده وهیژت ، پیغه مبهر - سلاڤ لی بن - فی
چهندی پتر بۆ مه ئاشکهرا دکهت ده می دبیژت : ﴿ ههر ئیکی
مه زنی ل دهه کهسان ژی کربت رۆژا قیامه تی دی ئیت یی
ریدای ، عه داله تا وی دی وی فه کهت ، یان زۆرداریا وی دی
وی تی بهت ﴿ ، و ژ بهر کو کاری ئیمامی عادل د ناڤ جفاکی دا
کاره کی ب ساناهی نینه بهایی وی ژی د ته رازییا
خودی دا یی سڤک نینه ، د حه دیسه کا دی دا (بهیههقی)
ژ (ئه بو هورهیره ی) قهده وهیژت ، دبیژت : پیغه مبهری - سلاڤ
لی بن - مۆت : ﴿ سی کهسان خودی دوعایا وان نازقرینت :
ئه وی له که زکری خودی بکهت ، وئه وی زۆرداری لی دئیته
کرن ، وئیمامی عادل ﴿ . وههر ئه ؤ سولتانهیه پیغه مبهر - سلاڤ لی

بن - د دهر حقې دا دبیژت : ﴿ ههچیی قهدری سولتانی
خودی بگرت ، خودی ژی رږژا قیامهتی دی قهدری وی
رت ﴾ وهکی (طهبرانی) ژ (نه بو به کره ی) قه دوهیژت .

سالوخته تین نیمامی عادل :

نیمامی عادل نهوی خودی سیبهره خو لی دکهت - وهکی
ژ مۆتین خودی وپیغمبه ری دئیه زانین - خودانی هندک
سالوخته تین تایبه ته پی دئیه ناسین ، ل فیری دی ئیشاره تی
دهینه چندهک ژ وان سالوخته تان :

۱- بهر هفانی یا ژ ته وحیدی ونه یاره تی یا شرکی :

سه ری ههر عه داله ته کی ته وحیدا خودی یه ، وژیده ری ههر
زورداری یه کی شرکه ، وبه سی شرکی یه بیژین خودایی مه زن
د قورئانا پیروژ دا نا فی زورداری یا مه زن ل سهر دانایه ده می نه مر
دکتهت : ﴿ إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾ [لقمان : ۱۳] ژ بهر فی
چهن دی ئیک ژ بهر چاقرین سالوخته تین نیمامی عادل نه وه : نه و
بهر هفانی پی ژ ته وحیدی وعه قیدا دورست دکتهت وناهیلست شرک
ب هه می رهنگ وروی یین وی قه سه ری د نا ف وهلاتی وی دا هل
بدهت ، وپیخه مهت ب جه ئینانا فی چهن دی نه و پشت هفانی یا وان
زانایان دکتهت یین سونه تا پیغمبه ری - سلا فی لی بن - د نا ف
خه لکی دا به لاف دکتهت وروی ناده ته بیده چی ودهسته کین)

مونخهرف (ئهوين بهرى ههر تشته كى تهو حيدى تيك ددهن
ودوژمنایى جفاكى بۆ رهنگ وړوىيښ شرکى سست دكهن .
عومهرى كورپى عهبدلعهزى دوت : « ئه لهر نه ژ بهر هندى
با كو ئهز سونهته كى زيندى بكهم وبيدعهيه كى بمرينم بۆ من خهم
نه بوو ئهز دهليشهيه كى بمينم » .

۲- خو دوير كرنا ژ زۆردارىيى :

ئىمامى عادل لهو يى عادلە چونكى ژ ههمى كهسان پتر خو
ژ زۆردارىيى ددهته پاش ، وههر چهنده زۆردارى ب ديتنا خودى
وييغه مبهري - سلاڤ لى بن - كاره كى له كى خراب وكرېته ،
هيشتا كريستتر لى دئيت ئه لهر ژ مهزنه كى دهركهڤت ؛ چونكى
زۆردارىيا مهزنى يا مهزنه ، ومهزنى ئه لهر زۆردارى بۆ خو
كره كار وتبيعهت مللهت ژى دى ل شوين پين وى چت ، و
دكهڤن دا يا هاتىيه ۆتن : « خهلك يى ل سهر دينى
مهلكين خو » .

وچونكى ئىمامى عادل دزانت دويمهيه زۆردارىيى ل نك
خودى چهنديا مهزنه ئه و ژ ههمى كهسان پتر خو ژ زۆردارىيى
ددهته پاش ، ودا پتر بۆ ههوه ئاشكهرا بيت كانى سونهها حاكمى
زۆردار چهنديا مهزنه ، وهدارىيا فان ههديسان بكهن :

(نه سائی) و (بهیهه قی) ژ (نه بو هوریهی) فه دگوهگیزن ،
دبکیگزت : پکیگهگه مبهری گ سلاف لکی بن گ گگوت : ﴿ چکار گگهس
هه نه خودی هه ز ژی ناگهت : نگه و دکانگداری گه گهک سگویندان
دخگوت ، ونگه و فه فیگگری خگژ مگه زن دگهت ، ونگه و پیگره میری
دهه من پیس بت ، و نه و ئیمامی زورداری بی بکهت ﴾ .

(ئیمام نه حکمه د) ژ (خالیدی کوری وه لیدی) فه دگوهیزت ،
دبکیگزت : پکیگهگه مبهری گ سلاف لکی بن گ گگوت : ﴿ هه چیی د
دنیا بی دا مرو فان پتگر عه زاب بدهت ، روظا قیامه تی ل نک خودی
عه زابا وی ژ ی یا هه می مرو فان پتگره ﴾ .

۳- خودویر کرنا ژ (غششی) و دره وی :

خاپاندنا خه لکی چ ب ریکا کرنا دره وی بت ، یان ب غششی
وحیکه گه بگازی یگی بگت ، نگه ژ گنگار و گگه سگبی مرو فکی خگودان
باوهره ، وحه دیس د ئاشکه رانه کو دره و ئیک ژ وان نکیشکانا نگه
یپن مگرو فکی مگنکافنق پکی دیکینگه نکاسیگن ، و گگو هگه چکی یگی
غششی ل مگوسکالگمکانان بگگهت نه و نگه ژ وانه ، ونگه هه هکهر دو
سالگوه خه ته هیگنا کریگتنگر لگکی دنگین ده مگی ژ مگه زنی ملکه تی
دهر دکهفن ، له و ئیمام بی عادل نابت حه تا ژ هگه می که سکان پتگر
خو ژ دره و غششی نه ده ته پاش ، د قی دره باره یی ژ ی دا حه دیس
دمشه نه ، نه م دی دووان فه گوهیزین :

یا ئیکی : (بوخاری وموسلم) ژ (مهعقلی کوری
یهساری) قهدهو هیژن ، دیژت : پیغمهبری - سلاؤ لی بن -
موت : ﴿ ما من عبد يسترعيه الله رعية يموت يوم يموت وهو
غاش لرعيته إلا حرم الله عليه الجنة - ههه عهده کی خودی هندهك
ئیخستنه بن دهستی وی ورژا نهو دمرت نهو بموت وی غش
ل وان کربت خودی بههشتی ل سهه وی هههرام دکهت ﴾ .

یا دووی : (ئبن عهساكر) ههه ژ (مهعقلی کوری
یهساری) قهدهو هیژت ، دیژت : پیغمهبری - سلاؤ لی بن -
موت : ﴿ ایما راع غش رعیته فهو فی النار - ههه مهزنه کی غشی
ل مللهتی خوؤ بکهت نهو یی د ئاری دا ﴾ .

ژ فان ههه دیسان وهله کین دی ئاشکههرا دبت کو نهو مهزنی
حیلی ل مللهتی خوؤ بکهت ویا راست بو وان نهیژت ، خودی
وی نابت بههشتی وجهی وی دی کهته ئا ر .

۴- ب جهئینانا پیتهی یین خه لکی :

ئیمام عادل نهوی خودی رژا قیامهتی سیههرا خوؤ لی دکهت
نهو یی د ناؤ مللهتی خوؤ دا بژیت وههدهم وههاری یا خه لکی
ههژار ویتهی بکهت ، نه کو سکرین پیلاهی د ناقههرا خوؤ ووان
دا بدانت ، ونه هیلت کهس وی بیبت .

(نهبوو داوود وئین ماجه وحاكم) ژ (نهبوو مهربه می نهزدی)
فگكه د گنگو هگيگزن ، دييژت : پيغه مبهري گ سلاؤ لگي بن گ گكزت :
﴿ من ولي من أمور المسلمين شيئاً فاحتجب دون خلّتهم
وحاجتهم وفقرهم وفاقبتهم احتجب الله عنه يوم القيامة دون خلّته
وحاجته وفاقته وفقره گ هكه چگي گي خكودي تگشگنهك ژ كاري
موسگلمانان گكزه د دهسگتي دا ووي خككو ژ ههو چگهبي وپيتفكي
وهكه ژاري يا وان فگكه شارت (نكه هيله مگروئين هكه ژار وپيتفكي وي
بيگگن) ، خككودي ژي رؤزا فگيكامكه تگگي دي خككو ژ هكه ژاري
پيتفي پين وي فه شيرت (بو ب جه نائنت) ۞ .

۵- دانانا ههر تشته كي ل جهي وي يي دورست :

ناشكه رايه كو (عه دالهت) نهوه ههر تشكه ل جهگي وي يكي
دورست بيتكه دانگان ، وهكهر كهسكه ل جهگي بابگه تي وي بكت ،
وچگونكي نكهو ئيمگامي ل تگاخره تي سگيبه ر لگكي ديئنگه گگرن
تگيكماگه گكي عادلگكه ل سگكهر ده مگكي ئيمامكه تي يا خكو نكهو هكه ر
تشته كي ددانته جهي وي يي (موناسب) .

گه لهك كهس هه نه هزر دكه ن عه دالهت نكهوه ئيمگام وي تشگتي
بكگه ت يكي مفا ژي بگه هتگه خكه لكي ونكهو ب خكو نكه وه سگايه ؛
چونكي دبت ئيمام هندهك جاران تشگنه كي بدهنگه هنگدهك كهسگان
فايدي وان تيدا هه بت ، به لگي نهو تشت نه بابه تي وان بكت ، نكهو

هنگی وی ئیمامی عه‌دالته نه‌کری‌یه ، د ده‌وله‌تا ئیمامی عادل دا
چی نابت مرۆفه‌ک ل جهه‌کی بیته دانان وئه‌و جه‌یی ژ هه‌ژی وی
نه‌بت ، ل سه‌ر ده‌می عومه‌ری کورێ عه‌بدلعه‌زیزی جاب سه‌هشتی
کو والی‌یی وی ل خه‌راسانی مرۆفه‌کی خوین رپژیی مه‌زن کری
وه‌نده‌ک کار ژ کارین موسلمانان یین ئیخستینه د ده‌ستین وی
دا ، ب وی هه‌جته‌تی کو ئه‌فه مرۆفه‌که خه‌لک ژێ دترسن ودی
هزره‌کی بۆ که‌ن ، عومه‌ری کاغه‌زه‌ک بۆ والی‌یی خو هنارت
وتی‌دا فه‌رمان ل وی کر کو ئه‌و وی مرۆقی بیخت وعومه‌ری
ـۆتی : « من چو هه‌و جه‌یی ب وی که‌سی نینه یی ده‌ستین وی
ب خوینا موسلمانان سۆر بووین » .

بها‌یین ئیمام‌ن عادل :

چونکی چاک‌یی خه‌لکی ژ چاک‌یی ئیمام‌یییه وئیمام
ب ده‌سه‌له‌لاتا خو دشیته‌ وی بکه‌ته یا قورئان ب وه‌عظی خو
نه‌که‌ته ، د که‌فن دا یا ها‌تی‌یه ـۆتن : « خیرا ئیمامی عادل بۆ
وه‌لاتی ژ خیرا بارانه‌کا ب مفا و به‌رده‌وام پتسه » ، وه‌ر ژ به‌ر قی
چه‌ندی زانایه‌کی وه‌کی (فوضه‌یلی کورێ عیاضی) دی‌ژت :
« ئه‌سه‌ر من دو‌عا‌یه‌ک هه‌با ها‌تا قه‌بو‌یلکرن دا بۆ ئیمامی که‌م ؛
چونکی ئه‌سه‌ر ئیمام یی باش بوو وه‌لات هه‌می دی باش به‌ت
وخه‌لک دی ته‌نا به‌ت » ، وچونکی مرۆقین زانا باش دزانن کو

حاکمی عادل مهزنترین نعمته خودی ددهته خه لکی ئیک ژ وان هیثی دخواست حاکمی عادل چو جاران نه مربا ، رږژا مو عاویه یی کورې ئه بوو سوفیانی - خودی ژی رازی بت - مری ، صه حابی یی پیغه مبهری - سلاف لی بن - عه بدلاهی کورې زوبهیری مۆت : « ب خودی من هه ز دکر خودی ئه و هند بو مه مابا ، هندی بهر هک د فی چایی را هه ی » ئهغه ژ بهر کو مو عاویه عادلترین کهس بوو - پشته هه ر چار خه لیفان - حو کم ل موسلمانان کری ، وه کی ئیمامی (ذهه بی) دبیزت .

و کهسه کی ئه هه ر خودی حو کمی موسلمانان کره د دهستی دا ووی عه دالهت د ناقبه را وان دا کر ئه و د چاقین خودی دا دی مه زن بت وبهایی وی دی ران بت ؛ چونکی عه دالهته خودانی خو د دنیایی دا سهر بلند دکهت و ل ئاخره تی سهر فه راز دکهت ، موسلم ژ عه بدلاهی کورې عه مری کورې عاصی قه د وهیژت ، دبیزت : پیغه مبهری - سلاف لی بن - مۆت : ﴿ إِنَّ الْمُقْسُطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَىٰ مَنَابِرٍ مِنْ نَارٍ عَنِ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَكُلُّنَا يَدِيهِ يَمِينٌ ، الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَاؤُلُوا - هندی ئه وون یین عه داله ته ی دکهن ئه و ل نک خودی ل سهر هنده ک مینه برین ژ رږناهی یینه ، ل لایی وی یی راستینه ، وهه ردو دهستین وی

دراستن ، نهوین عهدالتهتی د حوكمی خو و مالا خو ووی تشتی دا
دكهن یی ل بن دهستی وان ﴿ ١٩٩ ٠

وئاشكهرايه كو د حهديسا (بوخاری و موسلمی) دا ئهوا
ژ (ئه بوو هورهیره ی) هاتییه فه وهاستن ، وتیدا بهحسی وان
كهسان هاتییه كرن یین خودی سیهرا خو لی دكهت ، بهری
همه میا پیغه مبهری - سلاف لی بن - بهحسی ئیمامی عادل كر ؛
چونکی خیرای وی بو خهلكی - وهکی مه - وتی - ژ یا هه
كهسه کی دی پتره .

(۲)

نهو گهنجی

د عبادته تی دا پهروهرده بووی

مروځی دووی یی بهحسی وی د هه دیسا (نهوو هورهیره ی)
دا هاتی کو خودی رږزا قیامه تی سیبهره خو لی دکه ت نهو
جحیله یی ل سهر عبادته تی خودی هاتی یه پهروهرده کرن ،
هه دیس دبیزت : ﴿ سبعة يظلهم الله تعالى في ظله يوم لا ظل إلا ظله : إمام عادل ، وشاب نشأ في عبادة الله .. ﴾ مهعنا : نهو
جحیلی ههر ز زارو کینی یا خو وحه تا مهزن دبت وقویناغا
نهنجینی یا خو دبرت ل سهر عبادته تی بیته پهروهرده کرن بهایی
وی ل نک خودی هند یی مهزنه ل رپنزا دووی - پشتی (ئیمامی
عادل) - دئیت ، ونهغه نه یا غه ریه نه هر نه ل بیرا خو بینین
کو ههردهم هنج وجحیلن بارین ران هل درن ودبسه
پهلکری یین ههمی بهر خودان وشوره شان ، و دیروک بو مه
فهد پرت کو جحیل بووینه ههر دهم ئالایی از یی پیروز
بلندکری وراستی چاندی وژین دورستکری .. خو داری ، بهری
خو بدی دهمی یا هنج بهری ژ خو ددهت وفیقه یه کی ب تام

پیغه دئیت .. ساقا پیربوو بهس ب کیر هندی دئیت بته
دهه کی رهق وهشک !

جیحلی .. خودی ئی عه جیگر تی دبت !

تیمام نه حمهد وئه بوو یه علا وطه بهرانی هه دیسه کی
ب سه نه ده کا باش ژ (عوقبه ی) قه دوه یزن ، دبیزت : پیغه مبه
- سلاقی لی بن - دبیزت : ﴿ إِنَّ رَبَّكَ لَيُعْجِبُ لِلشَّابِّ لَا صَوْرَةَ لَهُ -
هندی خوادیی تهیه بو وی جیحلی یی عه جیگر تییه ئه وی
جاره کی ژ ی مهیلی بو هه وایی نه فسا خو نه کهت ﴾ .

یا غه ریب نینه جیحل هندهک جاران خو ب دهست هه وایی
نه فسا خو قه بهر دهت ، ودویه فتنا دلچوونین خو بکهت ،
وهندهک جاران بته حسست ژ ی ، وهه ژ بهر قی چهنندی خوادیی
تۆبه وهه ر ب شهف وړوژ دهر له هی تۆبی قه کرییه ، بهلی یا
غه ریب ئه وه مروقه کی خودی کهرهمه کا وهسا دهل کریت ئه و
ب سهر کهفتن ده می جیحلینی یا خو ببورینت بیی کو (هه وایی
نه فسی) بشیت جاره کی وی بیخته داقتن خو یان ب لایی خو
قه بکیشت ، ئه وی ب قی رهنگی بت مهنا وی ئه وه ئه و
وهسا یی هاتییه ب خودانکرن کو خیرخوازی وخو پاشقه لیدانا
ژ خرابیی وی ئه مری یا خودی بته پشکهک ژ یانی وی ،

وئگه فقه تگشگنگه کی گهله کی کیمه د ناؤه جحیلان دا لهو خکودی گ
ب همه می مه زنی یا خو فقه گ ژئی عه جی بگری دبت .

جیحیلینی بهر پیسارسیه :

(ترمذی) هه دیسگه کی ژ (عه بگدلاهی گگوری مه سگعوودی)
فگه د گگو هگی گرت ، دبیزت : پیغه مبهری گ سلاؤه لگی بن گ گکورت :
﴿ لا تزولا قدما ابن آدم يوم القيامة عند ربه حتى يسأل عن
خمس : عن عمره فیم أفناه ، وعن شبابه فیم أبلاه ، وعن ماله
من أين اكتسبه وفیم أنفقه ، وماذا عمل فیم علم گ رپوژا قیامه تی ل
نك خودی پی پین مرو فقه کی ژ جه نالغن هه تا پیسارا پیگنج تشکتنان
ژی دئی تگنگه کرن : عگگه مری وی گگگانی د چ دا فقه تاندی پیگنگه ،
وجیحیلینی یا وی کانی د چ دا بگگورانگدی یگه ، وما لگی وی کانی
ژ کیفه ئینایه و د چ دا خگه رج کری یگه ، وگگانی چ گگار ب وی
علمی کری یه یی وی زانی ۴ .

ژ فگی هگه دیگسا پگیگروژ تگاشگنگه را دبکت گگو جیحیلینی ئیک
ژ وان تگشگنگه یین کو رپوژا قیامه تی ل مه حشری پیسار و
ژ مرو فگی دئی تگه کرن وهگه ره سگه گ ژ جهگی خگو ناچگت تگه بگو
به حه شتی نه بو جه نه می هه تا ل بهر چاقین خه لکی مه حشری نهو
ب خو ئاشکه را نه که ت کانی وی ده مگی جیحیلینی یگا خگو د چ دا
بوراندی یه ، وئو فقه نجی یا خودی د گگهل گگری گگو جیحیلینی یگه

وی چاوا شوکرا خودی سهره کریهه ؟ و مروقی تیگههشتی نهوه
یی بهری بکهفته د ئمتحانی دا کاری خو بکهت وخو بو پسیاران
ئاماده بکهت .

د حه دیسه کا پیروز دا نهوا (حاکم) ژ عه بدلاهی کوری
عه بیاسی شه دوهیزت ، دبیژت : پیغه مبهری - سلاقی لی بن -
وه عزه ل زه لامه کی کر ووتی : ﴿ اغتنم خمسا قبل خمس :
شبابك قبل هرمك ، وصحتك قبل سقمك ، وغنائك قبل فقرك ،
وفراغك قبل شغلك ، وحياتك قبل موتك - پینجان بهری پینجان
ژ دهست خو نه که : جحیلینی یا خو بهری پیراتی یا خو ،
وساخله می یا خو بهری نساخی یا خو ، ودهوله مندی یا خو بهری
ههزاری یا خو ، وبه طالای یا خو بهری کو تو ب شول بکهقی ،
وساخی یا خو بهری مرنا خو ﴿ نهفه پینج نعمه تین مهزنن خودی
همی لاقان د هل ههمی به نی یین خو ناکهت ، قیجا نهوی
خودی قهنجی یهک ژ لاقان قهنجی یان د هل کر دقیت نهوی
ژ دهست خو نه کهت ، ووه کی هوین دیین پیغه مبهری - سلاقی لی
بن - جحیلینی ب پیش هه پینج نعمه تین دی ئیخست ؛ دا بو مه
ناشکهرا بکهت کو دهمی جحیلینی یا مروقی مهزنترین قهنجی یه
کو دقیت خودان ژ دهست خو نه کهت .

جیحیلینی بهارا ژیی مروڤییه ، وبهار نگه گهر چند یا خکوش
و ب خگه مکل ژی بکت پائیزه گگا بگه لگ وهریگن دی ب دویگف دا
ئیگت ، خوینگا جیحیلینی یگی نگهوا د له شگی مروڤگی دا دگه پریت
که لگه ک جگاران بگه ری خگودانی دده نگه سگه رگه رمییه کا وه سگا
دلر چه تییا ساله کی یان پتگر ژ ژیی خو گگوری خوشگییا پیگنج
شهش ده قیه به کان بکهت ، وجحیل نه گهر نگه و نگهت یگی ده مکی
هار وسه بهردای ژ ژیی خو ب وهریگی شگریعه تی ونامویسگی
ونه خلاق لقا بکهت ، نگه و ب خکو ب ده سگین خکو ژیی یگی خکو
هگه مییی دی گگگوری فگان چگه ند روزه گگین گگیم ژ خوشگییا
بهروهخت کهت .. لهو پیغه مبه ری گ سلاڤ لگی بکن گ بگه ری گگه نجی
موسلمان دا هندئ نهو جیحیلینییا خو بو خو (ئستغلل) بکهت
ووان کاران تیدا بکهت یین نهو د دنیایی وئاخه رته تی دا مفکای بکو
خو ژی بیست .

مخکابن جیحیلگی مکه نگه فر و ده سگا یگی هاتی یکه تیگه هانگدن گکو
جیحیلینی ده مکه کی بینفه دانئ یکه بگو وی ، وده لیقه به گکه بگو وی
هانگدی یگه دان دا هگگگگدی ژ بیگت نگه و خوشگییی پگی بگهت
به ری ژ دهستان ده رکهفت ، ویا ژ فی ژ خرابتر نهوه جیحیل ل
سه ر وی گوتنا خه لهت دئیته بهروه رده کرن گکو (جحکیلا خکودی
پی هیلا) ! ونه گهر جیحیلگی مکه گ ده مکی هیشکنا زاروک گ ل سگه ر

هندي هاتبا پهروهده کړن کو جحيلي د دنيايي دا بهري ناخړه تي بهرپسياري يه کا مهزنه ؛ چونکي جحيله نهو نندامي خوین لرمي دده ته له شي ملله تي وياشه روزه کا له ش بو له ووهلاتي دنه خشينت ، مه مړت : نه لرم جحيلي مه ل سهر في هنري هاتبا پهروهده کړن نهو دا شيت پشکداري يي د ناڅا کړنا واقعه کي باشتړ دا بو کهس وکار ووهلات و ملله تي خو دا کهت .

جحين ديوکس ناڅا دکهن :

ژ (حه فصايا کچا سيريني) دئته فه هوهاستن ، دييژت :
» له لي جحيلان ، کاري بکهن ؛ چونکي نهز دينم نهو کاري
ل جحيليني يي دئته کړن نهو هيژ ، ورپوژ دهمي ناڅا دبت ووسا
دنيايي له ش ناکهت وهکي کو دهمي ژ نوي دهه ليت » .

وحه فصا راست دييژت .. رپوژ دهمي يا ساڅا چو تينا ووسا تي
نابت ژينه کا لرم بده ته عهردی ، دي بيني هيدي هيدي بلند
بوو و له ش بوو هتا دهه ته کاملانا خو ، هنگي ژ نوي نهو هند
لرمي ورپوناهاي يي دي ده ته عهردی هندي تيړا بکهت ، پاشي
ساڅا لي بوو ئيڅار دي سار وتاوی بت نه تينه کا ووسا تي دميت
کو تيړا عهردی بکهت ، ونه هند رپوناهاي يي ژ خو ددهت کو
عهردی تړی بکهت .

مه‌عنا : جحیلینی ئهو تین وئهو رۆناهی‌یه یا ژینی دده‌ته جفاکا
مرفینییی ، و مروؤ ده‌می دیروکی دخوینت باش تی دئینته ده‌ر
کو جحیلن دیروکی ئاڤا دکهن ، وسه‌رفه‌رازییی وسه‌ربلندییی
ده‌هیننه ملله‌تان ، وه‌هر جحیلن خه‌تیرا باوه‌رییی هلکرییی
وچراییی راستییی به‌ردایی ، پیغه‌مه‌هر ، هه‌ڤالین پیغه‌مه‌هران ،
زانایین نافدار ، سه‌رکیشین مه‌زن هه‌ر ژ جحیلان بوون له‌و ئه‌م
دبیژین : جحیلن دیروکی ئاڤا دکهن ، و جحیلن دشین روییی
میژووویی وه‌ر یێرن ، ووه‌ک ده‌لیل ل سه‌ر قی ۆتتا مه‌ که‌ره‌م
که‌ن ده‌ل ڤان سه‌رقه‌له‌مین دیروکی :

❁ کۆما ئیککی ژ خودان باوه‌ران یین کول مالا (ئه‌رقه‌می)
ل دۆر پیغه‌مه‌هری خودی - سلاڤ لی بن - کۆم بووین وده‌ستین
خۆ کرینه ده‌ستین وی دا ، بارا پتر ژ وان جحیل بوون ، وبۆ
نموونه سوهداری یا قی لیستی بکه‌ن : هه‌لییی کورپی ئه‌بوو
طالبی یی ده‌ه سالی بوو ، ئه‌رقه‌می کورپی ئه‌بوو ئه‌قه‌می یی یازده
سالی بوو ، سه‌عدی کورپی ئه‌بوو وه‌ققاصی یی هه‌ڤده سالی بوو ،
صوه‌بیی رۆمی یی نۆزده سالی بوو ، زه‌یدی کورپی حارثه‌ی
وعوثمانی کورپی عه‌ففانی ده‌بیست سالی بوون ، عومه‌ری کورپی
خه‌ططابی یی بیست وشه‌ش سالی بوو ، ئه‌بوو عوبه‌یده عامری
کورپی جه‌رراحي یی بیست وحه‌فت سالی بوو ، عه‌بدوره‌حمانی

کورپی عهوفی وبلالی کورپی ره باحی د سیه سالی بوون ، نه بوو به کر هیشتا نه بوو و چل سال ، پیغمبهه - سلاڤ لی بن - ومامی وی حه مزه پیچه کی ژ چلی بوری بوون .. مهنا پتری یا ده رچوویین مالا نه رقه می ، نالا هلگرین ئیکی یین بازی یا ئیسلامی - نه هر نه بیژین هه می - د ژییی هنجینی دا بوون .

❁ ل دویمای یا هه یقا صه فیری ژ سالا یازدی - دوواژه رپوژان بهری پیغمبهه سلاڤ لی بن نه مری خودی بکهت - وی (ئوسامه یی کورپی زهیدی) کره سه رکیشی لهشکه ری ئیسلامی نهوی دا بهری وی بو لایی شامی ئیته دان ، وئوسامه هنگی یی ههژده سالی بوو ، د ناڤ وی لهشکه ری دا یی پیغمبهه ری - سلاڤ لی بن - ئوسامه بو سه رکیشی یا وی هلبژارتی یین وه کی نه بوو به کری و عومهری هه بوون .. ومه نه ل بهره نه م ل فییری سه رهاتی یا فی لهشکه ری وکاری کری شه یپین ؛ چونکی سوچه تا من ل دور هندی نینه ، ب تنی مه دقیت بیژین : ئوسامه نهوی ترسه کا مه زن ئیخستییه دلی هره قلی رومی وستوینین ده ولتا وی ، ژییی وی ههژده سال بوو ، وهلبژارتنا وی ژ لایی پیغمبهه ری شه - سلاڤ لی بن - بو فی مه نصبی نیشانا هندییه کو پیغمبهه ری - سلاڤ لی بن - ل وی باوه ری بوو کو جحیل - نه هر وه کی ئوسامه ی هاتنه پهروه رده کرن - ب کیهر هندی دئین

سهرکیشییا لهشکهره کی وهسا بکهن یین وه کی ئه بوو به کری
د ناه دا بن . و ژ دیروکا سهحابییا یا تژی نمورنه ئه
سهرهاتییا ئوسامه ی ب تنی تیرا مه ههیه .

❁ (موحهمه دی کوری قاسمی شهقه فی) ئیک ژ مهزترین
سهرکیشین لهشکهری ئیسلامی بوو یین کول سهر ده می دهوله تا
ئه مه وییا ب لای رۆژه لاتئ قه چووین ورپونا هییا ئیسلامی
ل وه لاتئ سندی وهندی به لاف کری ، و پترییا قان وه لاتان
ب سهر دهوله تا ئیسلامی قه بهرداین ، ئه قه موجه دی مهزن ژیی
وی هه قده سال بوون .

❁ ئیمامی بوخاری (موحهمه دی کوری ئیسماعیلی) خودانی
کیتابا ئیکی د ئیسلامی دا پشتی قورئانی ، هیشتا ژیی وی
نه بوویه دهه سال وی قورئان وهژماره کا مهزن ژ هه دیسان
ژی ژ بهر کرن ، و ده می ژیی وی هه ژده سال وی کتیب خویا
ب ناه و دهنگ (التاريخ الكبير) نفیسی ، و د دهه حه قی کتیبی
دا زانا دبیتن : ئه سهر ئیکی سیه هزار هه دیس نفیسیبن ژ
نه شیت (ئستغنائی) ژ قی کتیبی بکهت . ئه قه زانایی نافی وی د
له نافی هه دیسی هریای هیشایی جحیل سنگی دیوانا زانایان
یا وی بوو ، و اشقا وی دهست ب ریوایه تکرنا هه دیسی دکر
کهس نه بوو دهستی وی بگرت .

❁ زانایه کی دی یی مهزن ئیمامی نهوهوهی ، باشتیرین نموونهیه ل سهر جحیلی مجد ، یی کو زارو کینی وجحیلینی یا خو د عبادهتی و علمي دا بوراندی ، دهمی ژییی وی دهه سال بجویک دمانه پیقه دا بچت یارییان د هل وان بکته وی قهوبیل نه دکر ، و اقا وان ئه و ب تهعدایی بربا دا کهته ری ورهفت وچت قورئانی خوینت .. نهفه دهمی ژییی وی دهه سال ، رۆژی دووازده دهرس دخواندن ، ودهمهک ب سهر دا هات ناؤه ودهنگین وی ب زانیی و تهقوایی ل جیهانا ئیسلامی ههمییی بهلاؤه بوون ، وهر چهنده دهمی ئه و مری ژییی وی چل وپینج سال ژی بوون بهلی دهمی مروؤه بهری خو ددهته وان کتیبین وی ل پشت خو هیلاین دی هزرکهت ئهؤه مروؤه نئیزیکی سهه سالان یی ژبای ، وحهتا ئهفرۆ ژی چو زانا نینن مفای ژ وان کتیبین وی نهبین .

❁ سولتانی نافدار (موحهمهد ئهلفاتخی عوثماني) هیشتا نهبووبوو چارده سالی دهمی ل شوینا بابی خو سولتان مرادی حوکم دکر ، و اقا ههشتییه بیست سالییی بابی وی مر وئهو ل جهی وی بوو سولتان ، ودهمی ژییی وی بوویه بیست و دو سال وی بریار دا باژیری (قهسطه نطینی یی) بستینت ، ورۆژا وی ئهؤه باژیره ستاندی ئه و چوو ل ههسپی خو سویار بوو و وت

: « نوکه نهز یی ئامادهمه د رپکا خودی دا بمرم ، ههچی یی بقیّت شههید بت بلا بدهته ب دویش من شه » ، وچوو قهستا مهیدانا جیهادی کر وهنگی راوهستیاهه تا مزینیا پیغه مبهری - سلاقی لی بن - ب جه ئینای وباژیری (قهسطه نطینی یی) ب سهر دهوله تا ئیسلامی قه بهردای .
نهفه وئه سهر مروّقه دیروکی بخوینت ب دورستی دی زانت کو جحیلن دیروکی ئاڤا دکهن .

ل بهر سيبهرا خودی :

وچونکی جحیلنی دهمی خوین سهرمی یا خودانییه ، وجحیله دهمی باش دبت دیروکه کا سهربلند بو ملله تی خو ئاڤا دکهن ، و ئاڤا خراب دبت جڤاکا خو خراب دکهن ، خودی جزایه کی مهزن بو وی جحیلی دهسنیشان کری یی قی دهمی حساس ژ زی یی خو د عیاده تی خودی دا دبهته سهری ، ئهو جزا زی ئهوه خودی ل روژا قیامه تی دهمی تهنگافی دژوار دبت وی جحیلی ددهته بهر سيبهرا خو ووی ژ تهنگافی یی وترسی رزار دکهن .

هزر بکهن ئه سهر تهخهیا سنجان د ناڤ جڤاکه کی دا وه لی هات بهری وان بمینته ل خودی ب تنی ، ترسا وان ژ خودی بت ، وئارمانجا وان رازیبوونا خودی بت ، ودهمی وان ههمی د

عیبادهتی خودی دا بچته سهری ، ئەو جفاک چەند دی جفاکە کا
رحەت وتەنا وخیرخواز بت ؟ وجفاکەکی ئە سەر لەنج د ناڤ دا
دویری خودی بژین ، و د کار وکریارین خو دا وان بهر
ل خودی نەبت ، ئەو جفاک دی یا ب چ حال بت ؟

جحیل دەمی هەر ژ جحیلینی یا خو بو خودی بژیت و
د عیبادهتی وی دا بژیت ئەو چەند مەعنايە کین مەزن ل نك خو
پەیدا دکەت خو پێ هیژای هندی دکەت کو خودی سيبهرا خو
ل وی بکەت ووی ژ تەنگافی پێ رز سار بکەت ، ژ وان مەعنايان :
۱- دەمی ئەو جحیلینی یا خو د عیبادهتی دا ببەتە سهری ئەو
ب پەنگەکی واقعی بەرچاڤ دکەت کو ترسا وی وهیڤی یا وی
هەر ژ خودی یە و ژ کەسی دی نینە ؛ چونکی ئە سەر ترسا
ژ خودی نەبا ، وهیڤی یا قەنجی یا وی نەبا ، چو تشت نەبوو فی
جحیلی ژ هندی بدەتە پاش کو ئەو جحیلینی یا خو د خرابی پێ دا
ببۆرینت .

۲- وئەو ب فی کاری هندی ژی د مەهینت کو بهری وی
ل خودی بویه وئەڤ خۆپاڤژ کرنا وی ژ بهر هندی نەبویه دا
خەلک مەدحین وی بکەن ، یان دا ئەو خو ب جلکەکی درهویس
نیشا خەلکی بدەت .

۳- ئەو جەیلێ د جەیلێنێ یا خو دا بی ئەمری یا خودی
نە کەت ، ئەو دی خو وەستینت هەتا وەهاری یا دلچوون
و هەوایی نەفسی نە کەت ، و ئەقە کارەکی ب ساناھی نینە ، فێجا
ئەوی د فێ جەر باندنا مەزن دا ب سەر کەفت یی هیژای هندی یە
خودی قەدری وی بگرت ووی بدەتە بەر سیبهره خو .

(۳)

نهو زهلامی دلی وی ب مزهفتی فه گریدایی

سییه مین کهسی بهحسی وی دحه دیسی دای یی کو خودی
سیهرا خو لی دکهت ووی ژ تهنکافی یا رۆزا حهشری خلاس
دکهت ، نهو زهلامه یی کو دلی وی ب مزهفتان فه رییدای :
﴿سبعة يُظْلَهُمُ اللهُ في ظله يومَ لا ظِلَّ إلا ظله : الإمامُ العادلُ ،
وشابٌ نشأ في عبادةِ ربِّه ، ورجلٌ قلبُهُ معلقٌ في المساجِدِ ..﴾ نهو
زهلامه نهو یی دلی وی ل مزهفتی دژیت نه هر خو لهشی وی
ژ دهرفه می مزهفتی ژی بت ، وهری خو بدهنی پیغه مبهری
- سلاقی لی بن - ب چ رهنگ سالوخته تی فی زهلامی دا ، مۆت :
زهلامه که دلی وی ب مزهفتان فه یی رییدایه ، یه عنی
هر وه کی دلی وی نه ندامه کی ژ وی جودایه چ نهو - ب لهشی
خو فه - ل مزهفتی بت چ ژ دهرفه می مزهفتی بت دلی وی هر
یی ل مزهفتی ، تو دی بیژی دلی وی نهو چرایه یی ب دیواری
مزهفتی فه هلاویستی !

پوچس ب مزگهفتس قه ؟

و چ حکمهت د هندى دايه دلى مروقه کى ب مزهفتان قه
يى ريډاي بت ؟ و چ مهعنا د مزهفتى دا هديه ههتا وي بکته
نافاهى يه کى جودا ژ ههر نافاهى يه کى يى ههبت ؟

مزهفت .. نهف نافاهى يى پوژى پينج جاران لازى يا خودى
لى دئيه بلندکرن وملياکهت ب چنگين خو سيبهري لى دکهن
و ب نامادهبونا خو رحهتي يى لى بهلاف دکهن ، نهف جهى پوژى
پينج جاران نفيزکهر سهرين خو بو خودى ل سهر عهردى وي
ددانن ، نهو جهه يى ل نک خودى ژ ههر جهه کى دى ل
عهردى خوشتفتير ، وهکى د وي حهديسى دا هاتى يا موسلمى
ژ نهبوو هورهيرهى قه هوهاستى ، دبيت : پينغه مبهري - سلاف
لى بن - سوت : ﴿ أحب البلاد إلى الله مساجدها ﴾ .

مزهفت نهو جهى پيروزه يى مروقى خودان باوهر ژ روڼاى يا
وى دنوشت ، ودلى خو ژى تږى دکهت ، وپى پاقر وېژوين
دکته ، لهو ههردهم نهو ب وي جهى قه دئيه ريډان وژى
خهريب دبت ، وحز دکته ژى دوير نهکتهفت .

لازى يا ئيسلامى ژ مزهفتى رادبت و ل مزهفتى بلند دبت ،
لهو مزهفت د چافين مروقى موسلمان دا نه نافاهى يه که وهکى
ههر نافاهى يه کى دى ، بهلکى نهو ب وان رمانين د ناو خو دا هل

دگرت راستکر نه که بۆ وی جیهانا ل ره خ و دوژینگن وی دهگزییت
و ژ دهستی که ربی و نه فیانی و سهردا چوونی دنالت ، مزگه فتکه نگه و
جهگی رۆزی پیگنج جگاران خگه لکی ل سگه دل پافکزییی و سگنگ
فره هی یگی ورووحانیگه تی گگۆم دگگهت ، خگودان بگه ری قه سگتا
مزگه فتی بکهت ب ئافی شگۆین ده سگتی دنیگایی ژ سگه ر ئه نکدامین
لهشی خو دبهت و خو پافر دکهت ژ نوی قه ستا فی جهی دکهت ..
وگافا ب ژۆر کهفت دوریشگمی وی ویکي هگه ر که سگه کی ل فگی
جهی (الله اکبر) ه ، سه ری وی بلا چهند یی بلند ژ ی بت ل فگی
جهی دی چگه مینت ودانتکه نگاخی ، هگه ر وه گگی مزگه فتی ب فگی
چهندی دفتیت خودانی خگۆ وه تگی بگگه هینت گگۆ ناکت سگه ری
که سی ب سه ری هه فالگی وی بکهفت ، یگان روی یگی وی ژ یگی
هه فالگگی وی جگودا بگگت . بگگه س ل مزگه فتی یگه مرو فینگی ب
جوانتگرین و کاملتگرین رهنگ دئیته پیش چاف .

موسلمان ، نه گه ر ب فی رهنگی د مزگه فتگی بگهت ، ده می
ل مزگه فتی نامگاده دگت دلگی وی وه سکا دی ژ نایگه تی خگودی
فگه خگگوت وه کگگی ره هی داری ژ ئافی فگه دخون و بگه لگین وی
ب خهمل دنگیخن .. ورۆژا موسکلمان ب فگی رهنگی د مزگه فتی
دگه هشتگن مزگه فتی ئهو دگوهگارتن ودلگین وان زینگدی دگگرن ،

ونه گهر جههك ههبت دل لگئی زینگدی بگت چكاوا دل پیفكه نائیگه
گریدان ؟

زه لامین مزگهفتان :

د حه دیسا خو دا پیغه مبه رگ سگلاڤ لگئی بگن گ ناشگه را دگگهت
گگگو مزگهفتی زه لامین خو هه نه ، یین کو رابوون وروینشتا وان
ل مزگهفتان ، نهوین نه گهر هات و جاره کی بو ریقه برنا ژین وژیارا
خو ژ مزگهفتی دهر کهفتن زی دگین وان هگهر ل ویکری دمیگن ،
هگگه وه گگگو ه لگی بگوویه جاره کی مروقه کی نه فینگدار فکالی وی
ل جهه کی بت ودلگی وی ل جهه کی دی ؟ ب له شی خو فه د نکاڤ
خه لکی دا بت ودلگی وی ل هندافی وی جهی بت یی حه ژیکه ری
وی لگی ؟ گگگه هگگا زه لامگین مزگهفتی زی ب فی رهنگینه .. ئیک
ژ وان یی ل مالا خو ودلگی وی یگی مزگهفتی ، نزانگت گگهنگی
دهمی نفیژی دی ئیت دا ریکا مزگهفتی بگرت ، ودا هوین بکران
کانی نهو کینه دلین وان ب مزگهفتان فه دگریدای وهرن دا پیکفه
فه سگتا نگاڤ میگرگین سگوننه تی وزانگایین سگوننه تی بگگهین ؛ دا
سالکو خه تین زه لامین مزگهفتان بهر چاڤ بکهین .

۱- زه لامی مزگهفتی نهوی خودی وی روژا قیامه تی دده ته بهر
سیبهره خو نهوه یی نفیژین خو یین فهرض ل مزگهفتی دگگهت ،
وگافا دهنگی بانگی دئیتی بلا چهند یی خگگودان عگگوزر زی بگت

نه شیت خو بگرت وقه ستا مزه فتی نه کهت ، ئیمامی ذهه بی
ژ ئیمامی مه زن بابی عبداللهی شیرازی قه دوهیزت دیبژت :
نساخی یهک ل فی ئیمامی هه بوو ته نشتا وی ژ بهر دئیشا ، افا
نساخی یا وی لی دئاریا نه دشیا ب رپقه بچت ، فینجا ده می
بانگ دهاته دان وئهو یی نساخ وی داخواز ژ زه لاهه کی دکر
دهات ئهول پشتا خو دکر ودبره مزه فتی ، ئینا هندهک هه فالین
وی ووتی : تو بوچی فی زهجه تی بو خو چی دکهی ، ئه هر تو
نه ئیه نفیژی ژی خودی ل ته نارت چونکی تو خودان عوزری ؟
وی ووته وان : چی افا هه وه وه ل (حي على الصلاة)
بوو وه وه ئه ز د ناقریژا نفیژی دا نه یتم ، بزنان ئه وه هنگی
ئه زی دقه بری دا . وحارثی کورپی هه سسانی ئیک
ژ صه بابی یین پیغه مبهری بوو - سلاقی بن - ئیمامی طه بهرانی
ژی قه دوهیزت ، دیبژت : وی شه فا وی ژنکا خو قه وهاستی
هاته نفیژا سپیدی ، ئینا هنده کان ووتی خو ل شه فا زافاینی یا
خو ژی تو دئیه نفیژا سپیدی ؟ وی ووت : ب خودی ئه و
ژنکا من ژ نفیژا سپیدی دوبر بکهت چو خیر دهری نابت .

وحرصا وان ل سهر چوونا مزه فتی خو ل ده می نساخی یی
ژی ژ بهر هندی بوو چونکی ئه ول وی باوه ری بوون کو ب
تنی منافق خو ژ نفیژا ب جماعهت دده نه پاش ،)

وچنگوڻوڻڪڻڪڻگي وان دزاني ڪائي هاٽا مزگهفتي بڻو ڪرڻگا نفڳڙا
ب جماعت چ معنا د پشت را ههيه ئيڪ ژ وان (تگه قيميا) وى
بگڻو زهلامگان ب هڪنگدي بوو ڪائي (حرصا) وى ل سهر نفڳڙا
ب جگمگاعت چهنده ، ئيگراهمي ته يگمگي گ خكودي ژى رازى
بت گ ديڙت : نه گهر ته ديگت زهلامگه ڪي سسگتي د (ته ڪيگرا)
ئيڪي دا ڪر دهستان ژى بشو . يه عني نهو زهلامى لگه زى ل هانگنگا
تگگيگڙا ب جگمگاعگت نه ڪت وهند خو گيگرو بڪت هتا ئيمام
دچگنگه د نفڙى دا ژ نوى بيته مزگهفتي ژى بي هيڻي بيه چو خير
د سهرى وى نينه ، فيجا پا هڪويگن بگڻو وى زهلامگي چ دبگيگڙن
نهوى ههر نه بيته نفڙا ب جگمگاعت ، چ خير دى د سگهري وى
ت ؟ !

ئېمگامى ئىككىرىمى زى ئىككىرىمى ئىككىرىمى ئىككىرىمى ئىككىرىمى ،
 دىيىمى : ﴿ من صلى لله أربعين يوماً في جماعة يدرك التكبيرة الأولى ﴾
 كىب لى بىرلىتىن : بىرلىتىن نىر ، و بىرلىتىن نىر بىرلىتىن بىرلىتىن
 چىل رۇزىن نىيىزىن بىرلىتىن بىرلىتىن بىرلىتىن بىرلىتىن بىرلىتىن

(ته کبیرا) ئیککی بهربوونا ژ ئاری و ژ نفاقی دی بۆ وی ئییه
نقیسین ﴿ ۱ 》 .

زانایی مهزن سهعیدی کورێ موسهییی دبیژت : ئەفه سیه
ساله بانگ نههاتییه دان ئەهر ئەزل مزهفتی نههم ، ودبیژن :
پینچی سالان نقیژهکا وی یا ب تنی ژ یی جماعت نهبوو ،
ویست سالان وی پاتکا کهسی د نقیژی دا نه دیت بوو ؛ چونکی
ههر ساڤ ئەول ریزا ئیککی بوو .

۲- زهلامی مزهفتی ئەوه یی مزهفتی حسیب بکهت مالا
خۆ ، وکانی چاوا ههر کهسهک ل مالا خۆ ههست ب خوشییی
ورحهتییی دکهت زهلامی مزهفتی ژ یی دهمی دچته مزهفتی
وهسا ههست ب خوشییی و دلفرههییی دکهت و (مهلهل) بۆ
ژ یی چی نابت ، صهحایییی پیغه مبهری (ئەبوو دهردائی) دهمی
شیرهت ل کورێ خۆ دکرن دوتی : کورێ من بلا مزهفت
مالا تهبت ؛ چونکی من یی وهه ل پیغه مبهری بووی - سلاڤ
لی بن - دوت : ﴿ هندی مزهفتن مالین تهقوادارانە ،
وههچییی مزهفت مالا وی بت خودی کهفالهتی ب رهحمی
ودهربازبوونا ل سهه صراطی بۆ بهحهشتی ددهتی ﴾ .

ودهمی عومهری کورێ عهبدلعزیزی یی جحیل بابی وی ئەو
هنارته مه دینی دا فیری ئەدهب وزانینی بت ، ووی ئەو دانا بهر

دهستی زانایی نافدار صالحی کوری کیسانی ، دیبژن : جاره کی
عومهر نه ههشته نقيژا ب جماعت ، ئينا سهدايی وی سوتی :
بوچی تو سیرو بووی ؟ وی سوت : من سهری خو شه دکر ..
سهدای سوتی : وه لی هات شه کرنا سهری ل نک ته ژ هاتا
نقيژا ب جماعت فهرتر بت ؟ ورا بوو کاغهزهك بو بابی وی
هنارته مصری وئهف سوچهته بو وی فه جیرا ، ئينا بابی عومهری
مروقهك هنارته مه دینی سوتی : بچی نهك کوری من و دهل
نهئاخفی هتا تو سهری وی نه تراشی ، ئهو مروقه هات وسهری
عومهری ب سیزانی تراشی !

مهعنا وان عه یالین خو ل سهر هندی ته ریبهت دکرن کو ئهو
مز سه فتی حسیب بکهن مالا خو وتشهك ل مالی وان ژ چوونا
مز سه فتی سیرو نه كهت .

۳- زهلامی مز سه فتی ئه وه یی ده می ژ نقيژی خلاس دبت
ودزقرته مالا خو سوهی وی دمینه ل بانگی کانی کهنگی دی
دهمی نقيژا دی ئیت دا جاره کا دی بزقرته مز سه فتی ، (بن
ماجه) ژ ئه بوو سه عیدی فه دوهیژت ، دیبژت : پیغه مبهری
- سلا ف لی بن - سوت : ﴿ألا أدلکم علی ما یکفر الله به الخطایا
ویزید فی الحسنات ؟ إسباغ الوضوء علی المکروهات ، وکثرة الخطا
إلی المساجد ، وانتظار الصلاة بعد الصلاة - ئه ری ئه ز وی تشتی

نیشا هه وه نه ده م یی خودی گونه هان پکی ژی دبگهت و خپگران پکی
زیگده دگگهت ؟ ده سگنگه فیکز گرتنا تمکام د سگه نه خوشگی یان را ،
و گه لهک هافیتنا پیکافان بکو مزگهفتان ، و مانگا ل هیفی یگا نفیکزی
پشتی نفیژی 》 .

و (بوخکاری و موسگلم) ژ نگه بوو هگورهیره ی فگه دگوهیزن ،
دبیژت : پیغمبهری گ سلاف لکی بکن گ گگوت : ﴿ لا یزال العبد فی
الصلاة ما دام فی المسجد ینتظر الصلاة ما لم یحدث گ هگندی عگه بگد
ل مگر گگه فکگی بمینته ل هیفی یا نفیژی نگه و دی د نفیکزی دا بگت
هندی یی ب ده سنقیژ بت 》 ، و د حه دیسه کا دی دا یا (نه هگه د
و نه بوو داوود و نه سائی) ژ نه بوو هورهیره ی فگه دگوهیزن هاتییه ،
پیغمبهری گ سلاف لکی بکن گ دبیژت : ﴿ الملائكة تصلي علی أحدکم
ما دام فی مصلاه الذی صلی فیہ ما لم یحدث أو یقم : اللهم
اغفر له ، اللهم ارحمه گ هندی ئیک ژ هه وه ل جهی نفیژا خو بمینت
ده سنقیژا وی نه کهفت یان ژ جهی خو رانه بت ملیاکهت دوعایگان
بو وی دکهن ، دبیژن : یا ره بی گونه هین وی ژی ببه ، یا ره بیگی
ره حی یی ببه 》 .

٤- زه لامین مزگهفتی نه ون یگین ب مالگکی خکو وده سگتی خکو
پشکدارییی د ئافاکرنا مزگهفتان دا دکهن ، و ئیک ژ وان نه گهر
پیغه نه ئیت ژی فی پشکدارییی بگگهت د دل دا دی حگهز گگهت

کو خودی هند شیان دابانی کوب وی شه هاتبا ئهو فی
پشکداری پی بکته ؛ چونکی پیغمبر - سلاؤ لی بن - د
وتنه کا خو دا (وه کی ئبن ماجه ژ ئیمام عه لی شه دوهیزت)
دبیژت : ﴿ من بنی الله مسجداً بنی الله له بیتاً فی الجنة - هه چی پی
مزهفته کی بو خودی ئافا کته ، خودی ماله کی بو وی د
بهه شتی دا دی ئافا کته ﴾ .

خیبرا کرنا نقیژا ل مزگهفتن ب جماعت :

و ژ بهر بهایی مزهفتی یی مهزن ل نک خودی ، و ژ بهر
رنگی یا لیک کو موبونا موسلمانان خودی خیره کا مهزن
کریه دنقیژا ب جماعت دا یا کول مزهفتی دئته کرن ،
پیغمبر - سلاؤ لی بن - (وه کی بوخاری ژ ئه بوو هورهیره
شه دوهیزت) دبیژت : ﴿ صلاة الرجل فی جماعة تزيد علی صلاته
فی بیته و صلاته فی سوقه خمساً و عشرين درجة - نقیژا زهلامی
ب جماعت بیست و پینج دهره جان ژ نقیژا وی یا ل مال یان
ل بازاری پتره ﴾ .

و د حدیسه کا دی دا یا (ئه بوو نوعهیم) ژ ئه بوو هورهیره
شه دوهیزت ، پیغمبر - سلاؤ لی بن - دبیژت : ﴿ ثلاثة فی
ضمان الله عز وجل : رجل خرج إلى مسجد من مساجد الله عز
وجل ، ورجل خرج غازياً فی سبیل الله تعالی ، ورجل خرج حاجاً -

یهعنی : سئی مرؤڤل سهر بهختی خودینه یان ئهو دی وان ب
سلامهتی زفرینته مال وکته خودان خیر یان زی ئه هر ئهو مرن
دی وان بهته بهحشتی ، ئهو ههر سئی زی ئهقهنه : ئهو زهلامی بو
کرنا نقيژی دچته مز هفته کی ژ مز هفتین خودی ، وئهو
زهلامی دهر کهفته جیهادا د رپکا خودی دا ، وئهو زهلامی دچته
حهجی ﴿ ۱ 》 .

ویا ناشکهرایه ئهو کهسئی ژ مالا خو دهر کهفته مز هفتی بو کرنا
نقيژی نه بو تشته کی دی ، ههر پیگافه کا ئهو دهافیت هتا
دههته مز هفتی خودی دهرجهیه کا وی بلند دکهت ،
وونههه کا وی زی دبهت هتا ئهو دههته مز هفتی ، وئهو هر ئهو
ههشته مز هفتی وهندی ئهو یی ل مز هفتی بت و ژ بهر نقيژی
بعینت نه ژ بهر چو تشتین دی ، ههر وهکی ئهو د نقيژی خیر بو
دئینه نفیسین ، وئهو هر ژ نقيژی خلاص بوو وهندی ئهو ل جهی
خو بمینت ویی ب دهسنقيژ بت ملیاکهت دوعایان بو وی
ژ خودی دکهن ودبیژن : یارهیی ونههین وی زی بیه ،
ورهچی یی بیه ، وتوبا وی قهویل بکه . ودقیت ژ بیر نهکهین
زی کو حهژیکرنا مروقی بو مز هفتان نیشانا حهژیکرنا وییه بو
خودی ؛ چونکی ئهوئ حهژ ژ خودی بکهت دی حهژ ژ مالین وی
زی کهت ، قیجا مروقی باوهری ب خودی ورؤژا قیامهتی ههبت

چاوا دی خو ژ فئی خیرا مه زن بی بار کهت وسستی یی د فئی
کاری دا کهت ؟

هشیاری قس په نگیں مروژان بن !

وه کی مه مۆتی مز هفت مالا خودی یه ، جهی کرنا عبادته تی
وزکری خودی یه ، وموسلمان د فیت فئی راستی یی ژ بیرا خو
نه بن ، وئیکا هند نه کهن مز هفت بته جهی پتخورنا دنیایی یان
- حاشا - وه کی چایخانه یان بته دیوانخانه بو مروژین دنیایی ،
ئیمامی طه بهرانی ژ عه بدللاهی کوری مه سعوودی قه دوهیزت ،
دیوژت : پیغمبه ری - سلا ف لی بن - مۆت : ﴿ سیکون فی آخر
الزمان قوم یجلسون فی المساجد حلقاً حلقاً ، إمامهم الدنیا ، فلا
تجالسوه ، فإنه لیس لله فیهم حاجة - ل دویمایا زه مانى هنده ک
مروژ دی هه بن خه له ک خه له ک ل مز هفتان دی روینن ئیمامی وان
دنیایه ل نک وان نه رویننه خواری ، چونکی خودی چو پیتقی ب
وان نینه 》 .

د فئی حه دیسا پیروژ دا پیغمبه ری - سلا ف لی بن - صه حابی یین
خو ، وئومه تی هه می یی ژى د ریکا وان را ، ل رهنگه کی مروژان
هشیار دکهت ؛ دا نهو پی نه ئینه خاپاندن ، چونکی ده می مروژ
سه رقه سه رقه به ری خو دده ته وان هزر دکهت نهو دباشن و
ژ زه لامین مز هفتانه ، ل مز هفتان کوم دبن ، وخو دکه نه خه له ک

خەلەك یی ب وان شارهزا نهبت دی هزرکهت ئەول سەر
عیادهتی وزکری خودی یین کۆم بووین ، بەلی ئە سەر وی خو
نیزیکی وان کر و سوهی خو دا پست پستا وان دی زانت
سوحەت سوحەتا دنیاییه وخودی چو بار د روینشتنا وان دا
نینه .. ئەفین هه زهلامین دنیایینه هشیاری وان بن نهکهفنه دافین
وان !

(۴)

ئو ههردو زهلامین ل سهر فیانا خودی کههشتینه ئیک

ل بهر دهستن نهقینن :

فیان .. ئو گولا جوانه یا خو ئه گهر بیتکه فهشگارتن زی بیهنگه
وی ئهوا زی دفرت وی ئاشکهرا دکهت ، ئو نکسیگره یا هیزه کا
عهجیب د ناه خو دا هل دگرت ودشیت دلگی گ ئه گهر چکهند یگی
بی بها زی بت گ بگوهورت وبکهته ئو زیری نهئیته بها کرن .
فیان ئو دارا خهملینه یا رههین خکو بهرددهنگه نکاف کویراتیپگا
دلگی وچهقین خو دریتز دکهته هگهمی لایکین لهشگی لکهو دی بینگی
ئه گهر کهسه کی فیانا وی یا ژ دل بت ههمی نهنگدامین لهشگی وی
وی کهشف دکهن .

و ژ تبیعهتی مروفییه ئو ههر تشته کی هه ی ل دویف دلگی خو
هه دلسهنگینت : کانئ ئو تشت چهند کاری ل دلگی دکهت ، یان
کانئ دل چهند ب وی تشتی بی داخباره .. لهو دی بینی تشته کی
بی بها ل نکک نهقینگداره کی هنگد بهگابی خکو یگی هگهمی لکهو وی
نگادهنگه ب دنیایی ههمی بی ..

— بۆچی ؟

— چونکی ئەو بیرھاتنا دلی وی د لەل فی تشتی هەی ئیکا
هند یا ژێ چیکری ئەو دنیایی هەمی یی د فی تشتی را بیئت ..
ل دویف فی یا مە ـۆتی مۆف دشیئت بیژت : فیان ئەو کەسەک
دلی کەسەکی دی ب رەنگەکی وەسا بن دەستی خو بکەت کو
ئەو دنیایی هەمی یی د ریکا وی را بیئت . وەر ژ بەر
فی چەندی برویه (عاشق) ب (مەشووقی) دئیتە ناسین ، و د
کەفن دا یا هاتییه ـۆتن : بیژە من تو حەز ژ کی دکە ی ، ئەز
دی بیژمە تە کانی تو چ کەسی ! ونیزیک ژ فی مەسەلی پیغمبەر
ـ سلاقی لی بن ـ دیبژت : ﴿ الرجل علی دین خلیلە ، فلینظر
أحدکم من یخالل ـ مۆفی لی ل سەر دینی وی یی ئەو حەز ژ
دکەت ، فینجا هەر ئیک ژ هەوە بلا بەری خو بدەتی کانی دی حەز
ژ کی کەت ﴾ ^(۱) . و دیبژت : ﴿ الرجل مع من أحب ـ زەلام یی
د لەل وی یی ئەو حەز ژ بکەت ﴾ ^(۲) .

(۱) ئەبو داوود و طه بهرانی فی حەدیسی ژ عومەری کوری خەططابی
فەدو هیزن .

(۲) بوخاری و موسلم فی حەدیسی ژ عەبدللاهی کوری مەسعودی
فەدو هیزن .

ونه گهر قهلهوی یا عهردی کار د باشکی یا بهرگه می دا هگهبت ،
دل ژی نه گهر یی ساخلم بت فیانه کا پکاک دی لگئی شینگن بکت ،
نهو فیانا بهری خکودانگی خکو ددهته بگلکندی یی ووی ژ کارتی کرنا
نگاخی ورامگانین وی رز گگار دگگهت ، ئیمگام نه هگه د ژ نگه بوو
هورهیره ی فکه دگوهیزت ، دبیزت : پیغه مبهری گ سلاؤ لگئی بکن گ
گگوت : ﴿ د ناه بهنی یین خودی دا هنگدهك بگه نی ههنگه پیغه مبهگر
وشه هید حه سویدی یی پی دهن ﴾ گگوتن : نگهو کینگه بگه لکی نگه
حهز ژی بکهین ؟ پیغه مبهگری گ سلاؤ لگئی بکن گ گگوت : ﴿ نگهو
هندهك مروفن بو خودی ههز ژ ئیک ودو دکه نه ژ بگر مالگه کی
یان مروفانی یه کا وان دگه هینگه ئیکک ، دیمگین وان رونا هینگه ،
ونهو ل سهر هندهك مینه ریژ رونا هی یینه ، دهمی خه لك دترسن
نگهو نکاتر سگن ، ودهمگی خکه لگک ب خگه م دگه فن نگهو ب خگه م
ناکه فن ﴾ پاشی پگیگه مبهری گ سلاؤ لگی بن نهؤ نایه ته خوانکد : ﴿
ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾ .

مهزنتربین فیان :

ههر فیانه کا ههبت ب نه گهر وئارمانجکا دئینگه ههلسگه نگاندن ،
وهگندی نه گهرا پهیدا بوونا فیانی و نهو ئارمانجی خکودان دخوازت
ب فی فیانی بگه هتی مهزنتگر و ب بهکاتر بکت ، بهگایی وی فیگانی
دی یی مهزنتگر بت ، وچونکی نه گهر وئارمانجین فیانگه کی هنگدی

يېن ځيانا ژ بۆ خودی د مهزن نابن ، ځيانا بۆ خودی بت دځپته
هژمارتن مهزنترين ځيان .

وځيانا بۆ خودی نه هر مه بځيت ب کورتی بدهينه نياسين دی
بيژين : هر ځيانه کا نه هر خودانی باوهری ب خودی ورپوژا
قيامهتی نه با نه دبوو ځيانا بۆ خودی يه ، و نه هر نه صلی ځيانی هه بت
بهلی ژ بهر باوهری یا ب خودی ورپوژا قيامهتی زيډههی بته سه
وی ځيانی نهو زيډههی د ځيانی دا دی ژ ځيانا بۆ خودی ئپته
هژمارتن .

وځيانا بۆ خودی ژي له لهك دهره جهنه ، یا ژ هه میان
بلندتر نهو : مروځهز ژ ئيکی بکته نه کو دا تشتهك ژ وی
بگه هته مروځ ، یان دا مروځ ب رپکا وی خو بگه هپته تشته کی
فايدی مروځی تیدا بت .. و نه هر هات و نه ډرهنگی ځيانی ل نک
که سه کی پیدایا بوو غه ریب نه بین نهو هز ژ وی بکته وحهز
ژ وی ژي بکته یی هز ژ وی بکته ، وحهز ژ هر ئيکی
په یوهندی ب وی ژي څه هه بت بکته ، هتا (به قیه یی کوری
ولهیدی) دبیت : « نه هر خودان باوهری هز ژ خودان باوهری
کر خو دی هز ژ صهی وی ژي کهت ! » .

وهندی نه ډرهنگی هه ژيکرنی ل نک خودی یی بلنده خودی
ځيانا خو بۆ عهبدی پځه ری ددهت :

نیمامی موسکلم ژ نگه‌بوو هگوره‌یره‌ی فکه‌دگوهرت ، دیبگوت :
پیغمبر گ سلاڤ لگی بن گ دیبگوت : ﴿ جگاره کی زه‌لامگه کی قه‌سگتا
گونگده کی دی گگر دا سگه‌را برایگه کی خگو بگدهت ، ئینگا خگودی
ملیاکته‌ک هنارته د ریکا وی دا ، گاڤا گه‌هشتی‌یی وی ملیاکته‌ی
گگوتی : دی گگیگه‌چگی ؟ وی گگوت : دی چمه نگک برایگه کی
خگول فگی گوندی ، وی ملیاکته‌ی گگوتی : ئه‌ری ته قه‌نجی‌گه‌ک
د گهل وی کری‌یه فیجا ته دفت ژ بهر هندئ بجی‌یه نگک ؟ وی
گگوت : نه ، به‌لگی ئه‌ز بو خودی حه‌ز ژ وی دکهم ، وی ملیاکته‌ی
گوتی : ئه‌ز قاصدی خودیمه بو ته دا بیژمه ته کو خگودی حگه‌ز ژ
ته کری‌یه وه‌کی کو ته حه‌ز ژ وی کری ﴾ .

و د حه‌دیه‌س کی دا پیغمبر گ سلاڤ لگی بن گ ئاشگه‌را دگه‌ت
گگوت ئه‌ڤ ره‌نگی فیانی نیشانا هه‌بوونا باوره‌ی‌یی یه ل نک خودانی
، ئه‌و باوره‌ی‌یا مروڤ شری‌نی‌یا وی سه‌ح دکه‌ت ، ده‌می دیبگوت :
﴿ ثلاث من کن فیہ وجد حلاوة الایمان أن یكون الله ورسوله أحب
إلیه مما سواهما وأن یحب المرء لا یحبه إلا الله وأن یکره أن یعود فی
الکفر کما یکره أن یقذف فی النار گ سگی سالگوخه‌ت هگه‌نگه
هه‌چی‌یی ئه‌و ل نک هه‌بن ئه‌و دی تام که‌ته شری‌نی‌یا باوره‌ی : کو
خگودی وی پیغمبر گه‌ری وی ل نگک وی ژ هگه‌ر تشگگته کی دی
دخوشتیگر بن ، و حگه‌ز ژ مروڤه‌کی بکه‌ت بو خودی نه ژ بهر چو

تشتین دی ، ووهسا بۆ وی نهخۆش بت ل کوفری بزقرت کانئ
چاوا وی نهقیئت بیته هاقیتین د ئا سری دا ﴿^(۱)﴾ .

و ژ بهرههه می مفادار یی ئه فقیانه دههینته خودانی ئه
خودی ژ ی چهز ژ وی دکهت ، وهکی پیغه مبهه - سلاف لی بن - د
هه دیسه کا قودسی دا ژ خودایی مهزن قهه وهیژت : ﴿و جبت
محبتی للمتحابین فی - قیانا من بۆ وان واجب بوو یین کو ژ بهر من
چهز ژ ئیک دکهن﴾ ^(۲) .

ودو کهسان ئه بهر بۆ خودی چهز ژ ئیک ودو کریی باشتیر
ل نک خودی ئه وه یی پتر چهز ژ هه فالی خو بکهت ، وهکی
د وی هه دیسی دا هاتی یا ئه نهس ژ پیغه مبهه ری - سلاف لی بن -
قهه وهیژت ، دیژت : ﴿ما تحابّ اثنان فی الله تعالی إلا کان
أفضلهما أشدّ حباً لصاحبه - نینه دو بۆ خودی چهز ژ ئیک بکهن
ئه بهر یی باشتیر ژ وان ئه وه نهبت یی پیر چهز ژ هه فالی خو
بکهت﴾ ^(۳) .

(۱) بوخاری وموسلم فی هه دیسی ژ ئه نهسی قهه وهیژن .

(۲) حاکم فی هه دیسی ژ مو عادی قهه وهیژت .

(۳) بوخاری د (الأدب المفرد) دا ، و ئبن حبان و حاکم فی هه دیسی
قهه وهیژن .

ئەفە - ب کورتی - ھندەك ژ وی فیتی بووی - ل نك خودی -
بۆ خودانی ب قی قیانی قە دئیت ، قیجا چەند یا پیتشییە مرۆف
خۆ ژ قی خیرا مەزن بی بار نەكەت دا ل نك خودی یی خودان
قەدر بت .

ماڤین ئەف قیانه واجب دكەت :

قیانا بۆ خودی نە مۆتنەكا ب دەفیە مرۆف بیژت ، یان
خوزیەكا ب دلیە مرۆف راھیلت ، ئە ھەر دو كەسان بۆ خودی
ھەز ژ ئیک و دو كر ئەف ھەژیکرنە ھنگی دی یا دورست بت
ئە ھەر ھەردو لا ب وان ھەق و ھوقوقان رابوون یین ئەف
قیانە ل سەر وان واجب دكەت ، ودا كو مرۆف ب دورستی ب
فان ھەقان رابیت پیتشییە یی پی زانا بت ، و ل قیری ئەم ب
كورتی دی ئیشارەتی دەینە ھندەك ژ وان ماڤان یین قیانا بۆ
خودی وان ل سەر خودانی واجب دكەت .

ماڤی ئیکی : د مالی وی دا :

دو مرۆف دەمی بۆ خودی ھەز ژ ئیک و دو بکەن ، ھەقی ھەر
ئیکی دكەفتە د مالی یی دی دا ، وئە ھەر وان ئەف ھەقە ب جھ
ئینا ھنگی ئەو ب دورستی دی ھیژای ھندی بن خودی ھەز
ژ وان بکەت ، وەکی (عوبادەیی کوری صامتی) ژ پیغەمبەری
- سلاڤ لی بن - قەد ھوھیزت ، دیبژت : ﴿ خودی دیبژت : حقت

محبتي للمتباذلين فيّ - فيانا من بو وان حەق بوو يپن د رپکا
من دا مالی ددهنه ئيک ودو ﴿١﴾ .

وهاريکرنا مروفي بو برايی وی ل سەر سی دەرەجانە :
يا ئيکي : کو تو هنده کی ژ مالی خو یی زیده بدهیی افا ئەو
هەوجە بوو بیی ئەو داخوای ژ تە بکەت ؛ چونکی ئە سەر تە هند
خو سرت حەتا ئەو بیست خو هەوجەیی تە بکەت ئەو تو ب حەقی
براینییی رانه بووی .

يا دووی : کو تو وی وه کی خو حسیب بکە ی ، وئەو تشتی
تە بو خو بقیست تە بو وی ژ ی بقیست ، (حەسەنی بەصری)
بەحسی صەحابییان دکەت و دیبژت : ئيک ژ وان کراسی خو
ئەوی د خو دئالاند ذکرە دو پرت ئيک بو خو دەپلا ویا دی ددا
براییی خو یی بی کراس .

يا سەیی : کو تو وی ب بهر خو بیخی و تشتی تو هەوجە
بییی تو بهی بدهیه وی چونکی ئەو ژ یی هەوجەیه ،
وئەفە بلندترین دەرەجەیه یا کو مروفین سەرپشک ژ خودان
باوهرین راستگۆ ب تنی د سەهنی .

(١) (ابن أبي الدنيا) فی حەدیسێ فەد سوهیزت .

مافی دووی : د له شئی وی دا :

کو نهو ب خو ب کارئ وی رابیت وهو وجهی یی وی بو
بقه تینت .

نه هر هات و فیانا مروقی بو برایه کی وی بو خودی بت
دقیت نه د فیانه ئیکا هند ژ وی چی بکته کو نهو هه می هیز
وشیانین خو بیخته د خزمه تا وی دا نه هر هات و نهو جاره کی
هه وجهی وی بو ، و له له زانیان ئیکی یی قی ئومه تی
د وټ : نه هر تو هه وجهی برایه کی خو بو وی و ته هه وجهی یا
خو سه هاندی ووی چ بوو ته نه کر ، تو نقیژی ل سه ر وی بکه ..
یه عنی : وی ژ مرییان بهژمیره .

د حه دیسه کا دورست دا پیغه مبه ر - سلاف لی بن - دبیرت : ﴿
أحب الناس إلى الله تعالى أنفعهم للناس .. ولأن أمشي مع أخ في
حاجة أحب إليّ من أن أعتكف في هذا المسجد شهراً .. ومن مشى
مع أخيه في حاجة حتى هبأ له أثبت الله قدمه يوم تزل الأقدام -
خوشتقیترین مروقل نك خودی نهو وی پتر مفای بگه هینته
مروقان ، و نه هر نه ز د هه وجهی یا برایه کی دا بچم ل بهر من
خوشتقیتره ژ هندی کو نه ز هه یقه کی ئعتکافی ل قی مز له فتا خو
بکه م ، وهه چی یی د له برایه کی خو بچت حه تا هه وجهی یا

وی بو بقهتبیّت رۆژا پی دته حسن خودی پی پیّن وی دی موکم
کهت ﴿^(۱) .

مافی سییی : د نه زمانی وی دا :

کو وان ئاخفتنان بیژتی پیّن وی پی خوش بن و ب جوانترین
نافی وی سازی بکهتی ، ووان مۆتین وی پی نه خوش بن د دهر
حهقا وی دا نه بیژت ، چ نهو پی حازر بت چ پی حازر نهت ، پی
ساخ بت یان پی مری بت ، وئه هر ئیکی ب خرابی بهحسی وی
کر وئهو پی حازر نهت دقیت نهو بهرهفانی پی ژی بکهت ،
و د هه دیسه کی دا یا نه هه د وئه بو داوود ژ پیغه مبهری - سلاف
لی بن - قهه سو هیزن هاتییه : ﴿ هر کهسه کی موسلماننه کی
ل جهه کی وهسا شهر مزار بکهت پی کو پی ل حورمه تا وی لی
بیته دان و نامویسا وی بیته کی مکرن ^(۲) ، خودی ژی ل جهه کی
وهسا دی وی شهر مزار کهت پی وی دقیا نهو لی هاتبا
ب سه ریئخستن ، وهر کهسه کی موسلماننه کی ل جهه کی وهسا
ب سه ریخت پی کو پی ل حورمه تا وی لی بیته دان و نامویسا
وی بیته کی مکرن ، خودی ژی ل جهه کی وهسا دی وی

(۱) برینه : (السلسلة الصحيحة) یا شیخی ئهلبانی - خودی ژی رازی بت -
ژماره (۹۰۶) .

(۲) یه عنی : غه یبه تا وی لی بیته کرن وئهو بهرهفانی پی ژی نه کهت .

ل بہر سیبہ را خودی

د دهر حهقا ههفالیښی دا بت دځیت ئیکجار لگی نکه گرت ، ویکو
پیشییه ئهم ل بگیکرا خو بینین کو نه گهر مروږ سهرا خهله تی بیان ل
ئیک ودو بگرن کهسی چو ههفال نامین .

مافی پینجی : دلساخی یا د دهر حهقا وی دا :

گگکو هگنرا بگاش ژی بگگهت ، و د خینگرا وی دا بگت ، و
وهنگاداری یی د گگهل ب گگار بینگت وهگهفالیښی دوزمنگین وی
نه کهت و دوزمنای یا ههفالین وی نه گگهت ، وخکو ل سگر سگری
مهزن نه کهت ، و د گهل وی یی طبعی بت نه ته کلیفکه کا زیگده
ل خو بکهت ونه باره کی گران ل وان بگگهت ، ژ ئیمگام جه عهگر
نه لصادقی دئیته فه گوهاسگن دبیژت : گرانگترین برای من ل بهر
من نه وه یی ته کلیفی ل خو دکهت بو من ونه یی طبعی نکه بگم
د گهل ، ویی ژ ههمی بیان سفکتنر ل بهر دلگی من نه وه یگی ده مگی
نهز د گهل ههر وه کی نهز د گهل خو .

دو نمونه بین کورت :

ل دویمای یی گگهره م گگهن د گگهل فکان هگهر دو نگمگوه نیین

کورت ژ دیرژ کا مه :

۱- موحه مگه دی گگوری مونگادری دیگرت : جگاره کی نگهز

وخه لیلی فراهیدی ب ریشه دچوین نهعالا من قهتیا ، من بگهری

خو دایي وی ژى نه علا خو ئیخست وخو پیخاس کر من گوتی :

ئهفه چیه ؟ گگوت : دا ئه ز ژى وه کی ته لگی بیم !

۲- ئیگرهیمى کورئ ئه دهه می وهندهك هه فالین خو جگاره کی

ل سه فیره کی بوون ودنیا یا سار بوو ، گاڤا لگئی بوویگه شگهڤ ئگهو

چوونه د مزگهفته کی فه ، مزگهفت یگا بگی دهر گگهه بگوو ، ده مگی

سگپیدی ئگهو رابگووین وان دیگت ئیگرهیم د دهر گگهه می دا یگی

راوه ستیاپه وان گگوتی : ته خیره ؟ وی گگوت : شقیدی من خکو

کربوو دهر گهه دا سه رما ل هه وه نه دهت .

وهگه ژى یه بیگزین : ده مگی هگه دیس دیگرت : (رجگلان گ دو

زه لام) مه خسه د پئی ئهو نینه کو ژن ناکه فنه د بن فی حوکمی فه ،

وفه رق نینه دو زه لام بو خودی هه ز ژ ئیک بکه ن ، یگان دو ژن ،

حوکم هه ر ئیکه ، وخیر ژى هه ر ئیکه ..

(۵)

**نهوزه لامي ژنکه کا خودان مه نصب وجواني
داخوازا خرابی یی ژي بکته نهو بیژت :
نهو ژ خودی دترسم**

نهفه توخمی پینجییه ژ وان حهفت توخان یین پیغمبهری
- سلاؤ لی بن - د هه دیسا خو دا به حس ژي کری کول رپوژا
قیامه تی خودی سیهرا خو لی دکته ده می ژ سیهرا وی پیقه تر
چو سیهر نه هین .. ﴿سبعة يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا
ظِلُّهُ : الإمامُ العادلُ ، وشابٌ نشأَ في عبادَةِ رَبِّهِ ، ورجلٌ قلبُهُ معلقٌ
في المساجِدِ ، ورجُلانِ تحابَّا في اللَّهِ اجتمعَا عليه وتفرَّقا عليه ، ورجلٌ
طلبته ذاتُ منصبٍ وجمالٍ فقالَ إني أخافُ اللَّهَ ..﴾ ، ومه خسه د
پی مروفی ده همنه پاقره یی کو ژ ترسین خودی دا خو
ژ خرابی یی دده ته پاش ل وی ده می هه می نه هرین وی بو
پالقه ددهن ههین .

بۆچی زهلام ؟

دههمهن پاقژی یا کو ب عهره بی دیژنی (عهفاف) ، ئیک ژ وان ئەخلاقین باشه بین کو پیتشییه زهلامی خودان باوهر وژنا خودان باوهر ههر دو ل نک خۆپهیدا بکهن ، وههچی یی ژ وان قی ئەخلاق ل نک خۆ پهیدا بکهت دی د چافین خودی دا ب قهدر کهفت ، ودهرهچین وی ل دنیا یی وئاخه تی دی بلند بن ، ئەفه تشته کی ئاشکه رایه .. به لی دبت ل قیری پسیاره ک بیته کرن : ئه ری بۆچی د قی هه دیسی دا ب تایبه تی به حسی زهلامی هاته کرن و ووت : ئه و زهلامی ژنکه کا خودان مه نصب و جوانی داخوازا خرابی یی ژ ی بکهت ئه و ژ ترسین خودی دا خۆ بده ته پاش و د داخوازا وی نه چت ، و بۆچی نه د ووت : ئه و ژنکا زهلامه کی ب قی رهنگی وی بۆ خرابی یی داخوازا بکهت .. ؟

به رسف یا ئاشکه رایه .. چونکی زهلام ده می د حالته کی ب قی رهنگی دا خۆ ژ کرنا خرابی یی دده ته پاش ، ئیخلاصا صافی پتر یا ل نک هه ی ، وئه لهر پسیار بیته کرن : چاوا ؟ دی بیژین : زهلام ده می خۆ ژ قی کاری دده ته پاش ب تنی ترسا خودی یه وی دده ته پاش ونه چو تشتین دی ، کهسی های ژ ی نینه ووی نابینت هه تا ئه و ب ترست ، و خودانا داخوازی ژن ب خۆیه ، یه عنی : ژ قی لای یی ژ ی ئه و یی پشت راسته ، و کاری

وی ب دویماهی هاتنا خرابی بی خلاص دبت ، وچو شوینوارین فی
کاری ل وی دیار نابن کو ئهو ژی بترست ، لهو دهمی ئهو
دبیژت : (إني أخاف الله) سوتنا وی دی خوری یا ژ دل بت ،
نه وه کی ژنکی ئهوا ئحتماله کا مهزن هه ی کو شوینوارین فی
کاری لی دیار بن ، ومه خسه دا مه پی نه مانا کچینی بی وبوونا
بچویکی به ، ئهوا دی بته ناشکهراترین دهلیل ل سهر وی ،
ومه زترین له عنه ت د ستوی وی وبه مالا وی دا .. وخو ئه هر
ئهو یا شویکری ژی بت ئحتمالا مهزن ئهوه بهری ههر تشته کی
هزرا وی بو هندی بچت کو مه سه لا وی ناشکهرات بیت وبته
ئه هرا هندی ئهو بیته بهردان ومروقیین وی خو ژی بهری کهن ،
قیجا ئهو د ناؤ جفاکی دا هاقیتی بمینت ، ئهو ژی ئه هر ما ساخ
!

ژ بهر فی ئیکی دهمی ژن د فی حاله تی دا دبیژت : (إني أخاف
الله) ئحتمالا مهزن ئهوه ئهو - ژبلی خودی - ژ دویماهی یا فی
کاری ژی بترست ، مه عنا : ترسا وی خوری ژ خودی نابت ،
و مومان تیدا نینه ئه هر هات وژنه ک هه بت بکه فته د فی حاله تی دا
وترسا وی ژ خودی ب تنی بت ونه ژ چو تشتین دی هنگی ئهؤ
حوکمه (کو خودی سيبهرا خو لی دکهت) دی ژ وی ژ

گگرت ل دویگفت قاعیگدهیی (الإحکاق بنهگی المفکارق) نگهوی
نوصوولگی بهحس ژئ دکهن .

ژنا خودان مه‌نصب وجوانس :

ونهو ژنپن نه‌ف ساکژخه‌ته ل نک ههین : مه‌نصب ، یه‌عنی : مال
مگه‌زنی وزه‌نگینگی وسگه‌لته‌نات ، وجگوانی ، یگه‌عنی : جحیلینگی
ونه‌گه‌رپن (نیغرائی) ، دېزاره‌نه ، ودکپمن ، وعگه‌ده‌تی ژنکی‌یگه
نه‌گه‌ر مه‌نصب وجوانی هه‌ردو ل نک گگژم بگرون نگه‌و خگو گگران
دگگه‌ت ، وئیکا هند دکه‌ت زه‌لامان مراد بت جاره‌کی هگه‌ما وی
ژ دویرفه‌ بینن ، فیجا نه‌گه‌ر هگات وژنگه‌کا ب فکی ره‌نگی ژ فکی
بلندی‌یی هانگگه‌ خگوارئ ویی زه‌لام چو زه‌جه‌تی پیغه‌ بگه‌ت نگه‌و
ب خو‌ بیت و ل جهه‌کی وه‌سا خو‌ بو وی پیشگیش بگه‌ت گگو
یی دویر بت ژ چافین هگه‌مگی زیره‌فانگان ، هگنگگی ترسکا خگودی
نه‌بت چو ناسته‌نگ د‌رپکا وی وخرایی‌یی دا نامینن .

شگه‌یتان ، هگه‌وایی نه‌فسگی ، دلچگون ، مگه‌یلا زه‌لامگی یگا
خو‌رستی بگو ژنگی ، نه‌فکه‌ هگه‌می دی وی بگه‌ر ب خگرا‌بگدی‌یی فکه
پالده‌ن ، بت تی ترسکا خگودی دی‌ میتک وی پاشگفه‌ لگگی ده‌ت ،
وزه‌لامین سه‌رپشک وېزاره‌ نه‌بن گگه‌س نه‌شگیت سگه‌رکه‌فتی ژ فکی
ئمتحانی ده‌ریاس بیت .

نیسلام .. ودهمهمن پاقری :

رږڙا نیسلام هاتی بهری هەر تشته کی پینج پیتهی بو مروقی
دهسپشانکرن وئو مهنه ج دانا بی کو فان هەر پینج پیتهی یان
پاریزت ، و سهفه کا مهن ل وان مروقان کری پی کو لی
دهر پی پی ل ئیک ژ فان هەر پینج پیتهی یان بدان ، وئو
پیتهی یه ئهغه نه : دین ، عقل ، نفس ، مال ، ونامویس . ووه کی
ناشکه را نامویس نایته پاراستن نه هەر جفاکه کا دهمهمن پاقر
نه ئیته دانان ، ژ بهر قی چهن دی نیسلامی مهنه جه کی ریک ویک
بو دهمهمن پاقری یی دانا و ژ موسلمانانی خواست ئو پیگیری یی
ب قی مهنه جی بکهت ؛ دا جفاکا موسلمانان جفاکه کا
نموونه بی بت ، و مروقه ده می ئایه تی قورئانی و حه دیسین
پیغه مبهری - سلاف لی بن - دخوینت ، بناخه یین قی مهنه جی باش
دبیت ، و ژ وان بناخه یان :

۱- حهرامکرنا بهریخودانی :

بهریخودان (نه ظه) تیره که ژ تیرین ئلیسی ، وقاصده که
ژ قاصدین دهمهمن پیسی یی ، و پیگافا ئیککی یه خودانی بهر
ب خرابی یی قه دبهت ، و ههر جاره کا ری بو قی چهن دی هاته
قه کرن سومان دی ههبت کو خرابی یین دی هه می د دویف دا
پین ، ژ بهر قی چهن دی خودایی مهن لازمی هک بو زهلامین

خودان باوهر وئیکا دی بۆ ژنینه خودان باوهر ناراسته کر کو ئهو چاقینه خو ژ بهریخودانا ههرامییی بیاریزن : ﴿ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ بَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ . وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ . تَوْنَهی موحه مه د ، بیژه میړینه خودان باوهر بلا ئهو چاقینه خو ژ وی تشتی بگرن یی بۆ وان حهلال نهبت ، وبلا ئهو نامویسا خو ژ ههرامییی بیاریزن ، ئهفه بۆ وان پاقرتره . هندی خودییه ب کاری ئهو دکهن یی شارهزایه . وتو بیژه ژنینه خودان باوهر ژی : بلا ئهو چاقینه خو ژ ههرامییی بگرن ، ونامویسا خو ژ تشتی ههرام بیاریزن .. ﴿ [النور : ۳۰-۳۱] .

۲- ههرامکرنا ټیکه لاییی :

وئهر بهریخودانا زهلامی بۆ ژنی ، وژنی بۆ زهلامی تشته کی ههرام بت ، پا ټیکه لاییی بی توخویب د ناقبهرا ژن ومیران دا ئیکجار یا ههرامه ؛ چونکی ئهف ټیکه لایونه پتر رپکی بۆ خرابییی خو ش دکهت ، ومروف ئههر بهری خو بدهته تاوانینه خرابییی ئهوین د ناقبهرا زهلام وژنکان دا روی ددهن دی بینت پتری یا وان ژ ئهجمای ټیکه لایونه بی توخویبه یا کو د ناقبهرا ژن ومیران دا ههی . ژ بهر قی چهندی پیغه مبهه - سلاؤ لی بن - د هه دیسه کی دا دیژت : ﴿ ایاکم والدخول علی النساء - نه وه بت

هوین ب سهر ژنکان شه بچن ﴿^(۱)﴾ ، وئەف پاشقەلیدانه ژ بهر
هندییه دا ئەو تیکەلی پەیدا نەبت یا خرابی د دویش دا دئیت .
۳- حەرامکەرنا دەرکەفتنا ژنی ژ مال ب ڕەنگەکی بی ستاره :

یئ کو ب عەرەبی دیبژنی : (تبرج) ، نایەتەکا قورئانی
دیبژت : ﴿ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى -
وهوین د مالین خو دا ڕوین ، وئە سەر بو کارەکی پیتقی نەبت
هوین ژ مالین خو دەرەنەکەفن ، وهوین خەملا خو بەرچاڤ
نەکەن ، وەکی ل دەمی جاهلیەتا یەکی بەری هاتنا ئیسلامی ژنان
دکر ، ووەکی لەهەک ژن ل فی دەمی ژی دکن : کو خو
ڕووس ورسوا دکن ، ودئینە بەرچاڤین خەلکی ﴾ [الأحزاب :
۳۳] .

۴- حەرامکەرنا فاحیسا زنايي :

د هندهك جاهلیهتیێن کەفن ونوی دا کرنا فاحیسی ئەوا دبتە
ئە سەرا بەرزەبوونا نەسەبی کارەکی شەخصیە و دکەفتە ژیر
مەسەلا ئازادی یا کەسایەتی ، و ب دیتنا وان کرنا فی خرابیئی
- ئە سەر تەعدایی تپدا نەبت - کارەکی دورستە وکەسی حەق نینە
مایئ خو تی بکەت ، د شریعەتی خودی دا وە نینە ، ئەڤ کریارە
دئیتە هژمارتن تاوانەک د دەر حەقا جفاکی دا لەو یا هاتیە

(۱) بوخاری وموسلم فی حەدیسی ژ عوقبەیی کوری عامری فەد هویزن .

حهرامکرن ، و جزایه کی مهزن ژی - د دنیایی وئاخره تی دا - یی
بو هاتییه ده سنی شانکرن ، وئۀ هرامکرنه ژی ههر ژ بهر هندی
یه دا دههمه ن پاقری یا مرو فان بیته پاراستن .

۵- هرامکرن به لافکرنا خرابی یی د ناؤ جفا کی دا :

چ ب ریکا به لافکرنا کرنا خرابی یی ب خو بت ، یان ژ
ب ریکا به لافکرنا دهنګ وباسین خرابی یی بت ..

ئیسلامی له هک ته نکیدل سهر موسلمانن کرییه کوئهو
نه بته ئامویره تی به لافکرنا خرابی یی ودهنګ وباسین وی د ناؤ
جفا کی دا ؛ چونکی یا زانایه کو به لافکرنا به حسی خرابی یی د ناؤ
خه لکی دا وان ل سهر کرنا خرابی یی بسته دکهت ، و ژ لایه کی
دی قه ئیسلامی جزایه کی دژوار بو وی کهسی دانابه یی ئه زمانی
خو د دهر حقا نامویسا خه لکی دا دریش دکهت و ب خرابی
به حسی وان دکهت وبی به ختی یان ب دویش قه دنت .

۶- هه لاکرنا ژن ئینان وشویکرنی :

ودانانا مهنه جه کی پیکهاتی بو (زهواجی) پیخه مهت پاراستنا
پاقری یا جفا کی ودویر کرنا خه لکی ژ کرنا خرابی یی ودههمه ن
پیسی یی .

ب قی مهنه جه یی پیکهاتی ئیسلامی بهر هریان کر کو
جفا که کا پاقر و بزوین ئافا بکهت ، دویر ژ فاحیسی و خرابی یی .

پیکا رزگار بوونی : خودویرکرن ژ هه وایی نهفسی ..

وه کی ناشکهره مروؤ نهشیته بگهته فی دهره جی ژ دههمه ن
پاقرییی یا هه دیس ژی دبیزت ههتا ریکا رزگار بوونی ب کار
نهئیت ومه خسه دا مه ب وی ریکی خودویرکرن ژ هه وایی
نهفسی یه .

وپیسیار ل قیری ئهقیهه : ئهری چاوا مروؤ دی شیت خو ژ
هه وایی نهفسی دویر کهت و ژ ئیخسیری یا دلچوونین ئه رزان
رزگار کهت ؟

د بهرسقی دا زانایی مهزن ئیمام (ئبن قهیم) بیست ونهه
خالان دهسینشان دکهت ، ههر کهسی وان ل نک خو پیدا
بکهت دی شیت ژ فی ئیخسیری رزگار بت ^(۱) ، ل قیری
ئهم دی هنده ک ژ وان خالان بهرچاؤ کهین :

یا ئیکی : دقیت بهری ههر تشته کی مروؤی هند شیان ههبت
کو صهبری ل سهر نه وهرداری یا هه وایی ونهفسی ودلچوونان
بکیشت ، وهند زیره کی ژی ههبت کو تهحه مملا ههر
نهخوشییه کی بکهت یا د فی ریکی دا بگههتی .

یا دووی : ودقیت ئهو باش ل بیرا خو بینت کو ئهو خوشی یا
ب ریکا تییرکرن هه وایی نهفسی دههته وی خوشییه کا

(۱) د کتیبأ خو (روضة المحین ونزهة المشتاقین) دا.

بهروهخته ، وئه گهر ئه و د گهل خووشی یا ئاخره تی یا بهردهوام بیگه
قیاسکرن ههر چو حسیب بو وی نائیته کرن .

یا سگی یگی : نگه و خگوشگی یگکا مگروڤ پگی دحه سگییت ده مگی
گوهداری یا فه رمانا خودی ل سهر حسیب نه گوهداری یا هگه وایی
نه فسگی دگهت ، گه لگه ک ژ وی خووشگی یی مهزنگره یگا نگه و پگی
دحه سییت ده می ئه و گوهداری یا هه وایی نه فسی دکهت .

یا چاری : ده مگی نگه و ل بیگرا خو دئیت کو ئه و سگهر که فنی
ژ وی هه فز کی یی دهر کهفت یا نه فسا وی ئه و ئیخسگتی یی ، نگه و
دی ههست ب خووشی وشرینی یا سهر که فنی کهت .

یا پینجی : دئیت ئه و باش بزانت کو ئه و خووشی یا سگهر که فنی
یا ئه و بی دحه سییت گه له ک ژ وی خه م وشهر مزاری یی باشتگره یگا
ب سگهر وی دا دئیت ده مگی نگه و گوهداری یا هگه وایی نه فسگی
دکهت وپی ل ئه مری خودی ددانت .

یا شهشی : ده می ئه و ل بیگرا خو دئیت گکو خگودی نگه و بگو
طاعگه تی خگو دایگه نگه گکو دا نگه و سگهر بگهر دای بگزیت و بگهس
دلچووئین خو تبیر بکهت ، وپاشی ئه و هزرا خو دهنی دا دکهت
کو وی ئارمانج ژ هه بونا خو ب جه ئینا که یفگه کا مگه زن دی بگو
وی چی بت .

يا حەفتی : دڤیت ئەو هزرا خو د هندی دا بکەت کانی
وهەداری یا وی بو ههوايي نەفسی ودویکهفتنا وی بو دلچوونان
دی چ مفای سههینتی و بهری وی دی دته کیشه ، پاشی بلا ئەو
وی چەندی د هەل وی ئەنجامی قیاس بکەت یی کو ئەو دی
سههتی ئە هە هات ووی ئەمری خودی ب جە ئینا ، هنگی
ئەو دی زانت چەند جوداهییه کا مەزن د ناڤهرا هەردو حالەتان دا
هەیه .

يا ههشتی : ئەوی وهەداری یا خودی بکەت ودویکهفتنا
نەفسی وشەیطانی نەکەت ، بهایی وی ل نک خودی و ل نک
به‌نیان ژی دی مەزن بت ، وئەفە بو وی ژ هندی چیتره کو ئەو
دەمه‌کی کورت ب خوشییی بحه‌سییت پاشی تام بکەته
خەمگینییی ، و بهایی وی د چافین خودی وین خەلکی ژی دا
نەمینت .

يا نه‌هی : دڤیت ئەو ل بیرا خو بینت کو ئەوی دویکهفتنا
ههوايي نەفسی بکەت ئەو خو دکەته عەبدی نەفسا خو ، و مروقی
عەقلدار قەبویل ناکەت ژبلی خودی عەبدینی یا کەسی دی
بکەت .

يا ده‌هی : دەمی نەفسا وی بهری وی دده‌ته خرابیی
ودلچوونان دڤیت ئەو ل بیرا خو بینت کو رپکا جەهەمی

ب خوښی بیان یا هاتۍ په ره‌شانندن وه کی پیغمبه‌ری - سلاڅ لى بن د
حه‌دیسه کا خو دا دبیژت : ﴿ حفت الجنة بالمکاره وحفت النار
بالشهوٰت - به‌حشت ب نه‌خوښی بیان یا هاتۍ په‌ره‌ژانکرن ،
وئار ب خوښی بیان یا هاتۍ په‌ره‌ژانکرن ﴾ ^(۱) .

یا یازادی : دقیت ئه‌و ل بیرا خو بیت کو ئه‌وی نه‌شیته خو
نه‌شیته که‌سی دی ، وجیه‌ادا د هل نه‌فسی بناخه‌یی هه‌ر
جیه‌اده کا دی په .

ده‌همه‌ن پاقرئ وژی‌برنا گونه‌هان :

ونه‌و قه‌نجی‌یین خودی د هل مروقی ده‌همه‌ن پاقر دکه‌ت
له‌کن یا ژ هه‌می‌یی مه‌زنتر ژی‌برنا ونه‌هی‌یه یا کو دبه‌ته ئه‌ه‌را
هندی کو خودی ل ئاخره‌تی وی بده‌ته به‌ر سيبه‌را خو .

عبداللاهی کوری عومه‌ری دبیژت : پیغمبه‌ری - سلاڅ لى بن
- وټ : ﴿ کفل مروقه‌کی ئسرائیلی بوو ، خو ژ چو ونه‌هان
نه‌ددا پاش ، جاره‌کی ژنکه‌ک هات شپست دینار ژئ خواستن ،
وی ل سهر کره‌شهرت کو داخوازا وی بو ب جه‌بیت به‌رانبه‌ر
هندی کو ئه‌و بو خرابی‌یی خو ب ده‌ست څه‌ به‌رده‌ت ، افا‌قیای
شهرتی خو ب جه‌بیت ژنکی کره‌ری ، ئینا کفلی وټی :
بوچی تو دکه‌یه‌ری ما من ته‌عدایۍ‌یه‌ک ل ته‌کری‌یه ؟ وی

(۱) بوخاری وموسلم فی‌حه‌دیسۍ څه‌دوه‌یزن .

گگوت : نه ، بهلگی ئەڤ کاری ئەز دی کهم من چو جاران نه کرییه
، وئه گهر ژ مهجووری وموعیزی نهبا من چو جاران نه دکر ، ئینگا
وی گگوتی : تو دی فی کاری کهی وتکه چگو جگاران نه کرییکه ؟
هه ره بلا پاره بو ته بن ، وسۆز بت ئەز ئیدی بی نگه مری یا خگودی
نه کهم ، وی شهقی ئەو مر ، سگپییدی ل سگهر دهر گکه هی مگالا وی
هاتبوو نفیسین : خودی گونه هین کفلی بو وی ژینگرن ﴿^(۱) .

(۱) ئەحمەد و ترمذی فی حەدیسێ فەدگوهێزن . و حاکم دبیژت : حەدیسگە کا
دورسته و زههههیی پشتەفانی یا وی دکەت ، وئەلبانی د (ضعیف سنن
الترمذی) دا فی حەدیسێ دئینت .

(٦)

ئەوزەلامی

خیری ب دەستی راستی بدهت

بیی دەستی چهپی پی بههسییت

ئەفە ژى ژ وان توخمانه یین خودی رۆژا قیامەتی وان
ددهته بهر سیههرا خو ووان ژ ترس وسههمی رز سار دکەت ؛
چونکی مروقی ب فی رهنگی بت یی مهرد وخیرخوازه ژ لایه کی
فه ، و ژ لایه کی دی فه ئەو یی دلپاک وموخلصه ، ودهمی پیغه مبهه
- سلافل ی بن - بهحسی فی خیرکهری دکەت دیبژت : ﴿ ورجلٌ
تصدق أخفى حتى لا تعلم شماله ما تنفق يمينه - ئەو مروقی خیری
وهسا ددهت کو دەستی وی یی چهپی نهزانت کانی دەستی وی یی
راستی چ ددهت ﴾ ، وئه هه ئەو خیرا خو وهسا فه شیرت کو
نیزیکه ژ خو ب خو فه شیرت مهعنا ئیکجار ئەو دی وی ژ
خهلکی دی فه شیرت ، وئه فه شارته بو هندییه دا تاما رجه تی یی
ژی نه ئیته سه حکرن ، ودا ئەو مروقی خیر د هه دئیته کرن
شه رمی ژ خو نه کەت .

ونه گهر ژ تبيعهگه تی مروځکی بگت حگه ز مالگي وکومرنگا وی
بکته ، دانا خیري دېته باشکترين نيشگان ل سگه راستگگويي يا
مگروځگگي خیرکهر کو ځيانا وی بو وی خیرا ل نک خودی هگهی
ژ ځيانا وی بو مالگي دنيگايي پکنگره ونه فکه پشککه که ژ رامانگا وی
حگه ديگگسي نهوا نه محمد وموسلم فه دگوهرن يا کو تیدا هگاتي :
﴿ والصدقة برهان ﴾ .

بهاييښ خیرکونښ :

چونکي مروځي ژ بهر خودی دهستی خیري وهاريگاري يي بگو
که سپين پيښي دريژ دکته بهري وی ب تنی دمينته ل وی خیري
يا ل نک خودی هدی ، ونهوب دانا خیري چو مفايين بهروهخت
ناخوازت ، خودی بهايه کي مگگه زن دا وی وکاري وی ، ونکگگهو
ژ وان ته قواداران هژمارت يين ميگراتگري يا وی بهه شتي دگگن
يا فرهی يا وی هندي عهد وعگه سگمگان ، وهگي گگگوتنگي :
﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ
أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ . الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ
الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ګ وهگگويکگگگگگگ
ب گوهاري يا خودی ويغه مبهري وی لهزي بکه دا غهفرانده کا
مهزن ژ نک خودايي خگو ب دهست خگو فکه بيگن ، وبهه شگته کا
بهرين ، يا فرهی يا وی هگنگدي عگه سگمگان وعگه ردي ، خگودي

بۆ تهقواداران ئاماده کړی په . نهوین مالی خو ل بهر فرهی یی وته نگاڅی یی خه رچ دکهن ، و نهوین ب صه بر کیشانی که ربا دلی خو دادکهن ، و نه هر شیان و ان یین زورداری لیکری لی دبورن . و نهفه نهو قه نجی په یا خودی هه ز ژ خودانین وی دکته [آل عمران : ۱۳۳-۱۳۴] .

و ل جهه کی دی خودایی مه زن ئاشکه را دکته کو دانا مروڅی بۆ خیری مروڅی ژ ئا نری جهه نه می دپاریزت ، وه کی سوتی : ﴿ وَسَيَجْزِيهَا الْاٰتَقَى . الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى . وَمَا لِاَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى . اِلَّا اِبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْاَعْلَى . وَلَسَوْفَ يَرْضَى - و نهو دی ژ وی جهه نه ما هلکری ئیته دویر کرن یی له له کی ب تهقوا بت ، نهوی پیخه مهت خیری مالی خو خه رچ دکته . و نهو دانا وی بۆ خیری نه ژ بهر هن دی په دا قه نجی په کا وی بزقرینت یی باشی په که د هل وی کربت ، به لکی مه خسه دا وی پی نهو خودایی وی یی بلن دتر ژ وی رازی بیت ، و پاشی د به حه شتی دا خودی وی تشتی دی ده تی یی نهو پی رازی بیت ﴿ [الیل : ۲۱-۱۷] .

و د سوتنه کا خو یا دی دا خودایی مه زن مه ته له کی بۆ کار ی خیر که ری دئیت و دبیزت : ﴿ مَثَلُ الَّذِي يَفْقُودَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اُتْبِتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبَلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ

يُضَاعَفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ . الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ . - وتشتی ژ هه می یان مه زنتریی خودان باوهر مفای بو خو ژئی دبینت خهر جکرنا مالییه د رپکا خودی دا . ومه ته لا خودان باوهرین مالیی خو د رپکا خودی دا خهرج دکهن وهکی مه ته لا وی دندکییه یا ل عهرده کی باش دئیته چانندن ، قیجال سهر بنا خو شین بت وحفت تا ژئی بچن ، ههر ئیکی ولیهک پیقه بیّت ، ههر ولیه کی سه د دندک پیقه بین . وخودی خیری بو وی زیده دکته یی وی بقیّت ، ل دویف وی باوهری وئی خلاصا تمام یا کو د دلی وی خیرکهری دا هه ی . وقه نجی یا خودی یا فرههه ، وئو ب وی یی زانایه یی هیژای وی قه نجی بیّت ، ب ئیه تین به نی یین خو یی ئا له هداره . ئه وین مالیی خو د جیهادی ودانا خیری دا خهرج دکهن ، پاشی پشتی وان خیرین ئه و ددهن ئه و چو منه تی ب دویف خیرا خوړا ل وی ناکهن یی وان قه نجی د سه ل کری ، ئه وان خیره کا مه زن ل نک خودایی وان بو وان ههیه ، وده می ئه و تی نه نک خودی چو ترس ل سهر وان نینه ، وئو ل سهر وی تشتی د دنیایی دا ژ ده ست وان دهرکه فتی ب خهم ناکه شن ﴿ [البقرة : ۲۶۱-۲۶۲] .

و ژ بهر کو ئه و کهسی خیری دده ته کهسی پیشتی ئه و
چافهری بی دانا خودی دکهت ، خودی کاری وی وه کی قهره کی
د هل خودی هژمارت و وت :

﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴾
- ئه و کییه بی ژ دل مالی د ریکا خودی دا خهرج دکهت بیی
وی بکه ته منته یان نه خوشی بی بی بگه هینته وی بی ئه و خیری
د هل دکهت ، قیجا دا خودایی وی خیری بو زیده بکهت ،
وجزایه کی ب قه در ، کو به حه شته ، بو وی ههیه ؟ ﴿ [الحدید :
۱۱] ، وئفه سازییه کا نازکه بو خودان باوهری مالدار دئیته
پیشکیشکران کو ئه و مالی خو د ریکا خودی دا خهرج بکهت و
ل هیقی بی بت کو خودی جزایه کی مه زتر بده تی ، وه کی
خودی ل جهه کی دی سوز ب وی چهندي دایی ده می وتی : ﴿
إِنَّ الْمَصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ
وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ - هندی نه ون یین خیری ژ مالی خو ددهن ژ ژن
ومیران ، وخهرجی یین باش د ریکا خودی دا خهرج دکهن ؛ دا
خودی ژ وان رازی بت ، خیرا وی چهندي بو وان دئیته
زیده کرن ، و د سهر هندی ژی را خیره کا بهرده وام ومشه ، کو
به حه شته ، بو وان ههیه ﴿ [الحدید : ۱۸] .

نهفه ل ئاخره تی ، و د دنیگایی ژی دا خپگر فایگدهی دگه هینتگه
خځگو دانگي ، د حځگه دیسه کا قودسی دا نهوا (بوخاری وموسلم)
ژ (نه بوو هور ویره ی) فه دگو هیزن ، دبیزت : پیغه مبهری گ سگلاف
لگی بن گ گکوت : ﴿ خودی دبیزت : (أنفق أنفق علیک) مالگي
خهرج بکه نهز ژی دی ل سهر ته خهرج کهم ﴾ .

ودانا خیری ئیکا هند دکهت مروفي خپرکه ر بکه فنگه بکه ر وان
دوعایگان یگین ملیا گهت بگو خپر گه ران دگگن ، وه گگی د وی
حه دیسی دا هاتی یا (بوخاری وموسلم) فکه دگو هیزن : ﴿ ما من
يوم یصبح العباد فیہ إلا ملک ان یسزلان ، فیقول أحدهما : اللهم
اعط منفقاً خلفاً ، ویقول الآخر : الله اعط ممسكاً تلفاً هه رپوژه کا
ل بهزی بیان بته سپیده دو ملیا کهت دئینه خواری ، ئیک دبیزت :
یا ره بی هه چی بی مالگی خهرج بکهت تو بو بکه دهل فه گکه ، ویگی
دی دبیزت : یا ره بی هه چی بی مالگی خهرج نه کهت تو مالگی وی
بته لیفه ﴾ .

ودا پکتگر بگکو مه ناشکه را بست کو دانا خیری مفایه کی مگه زن
د دنیایی دا گ بهری ئاخره تی گ دگگه هگیک گنگتگه خودانی ، پیغه مبهر
گ سلاف لگی بگن گ سگه رهاتی یا وی زه لامگی بگو مگه فکه دگپر تی یگی
خودی سهر ا دانا وی بو خیری قه نجی یه کا مگه زن د گگهل گگری ،
پگیگه مگکه ر گ سلاف لگی بن گ دبیزت :

﴿ جاره کی زهلامهك ل چولی بوو ، سوھل دهنګه کی بوو
ژ ناڅه عهوره کی هاتی د وټ : هره بیستنی فلانی ناڅه بده ، ښجا
وی دیت وی عهوری خو خوار کر وچوو ل هندافی عهرده کی
تزی که فرین رهش باری ، وناڅا وی عهوری هه می کوم بوو
وجوکه څ بهر چوو ، نهو زهلام ل دویف ناڅی چوو کانی دی
ههته کیځه ، وی دیت نهو ناڅه ب نک بیستنه کی څه چوو ،
ودیت زهلامهك یی راوه ستایه مېره کا د دهستی دا یی بهری جوکا
ناڅی ددهته بیستنی خو ، ینا وی زهلامی پسیارا ناڅی خودانی
بیستنی ژی کر ، وی ناڅی خو بو وټ ، دیت نهو ناڅه یی ژ
عهوری هاتی یه سوھان . خودانی بیستنی وټی : بوچی تو
پسیارا ناڅی من دکهی ؟ وی وټی : حال ومهسه لین من
وعهوره کی نهڅه نه ، ښجا من دڅیت بزخم کانی تو چ ل بیستنی
خو دکهی ؟ خودانی بیستنی وټ : مادهم ته هو وټ نهز دی
بو ته بیژم ، ده می بیستنی من دڅیت بهری نهز بهری خو دده می
کانی دی چ ژی یت ، وی بهری نهز دکهمه سی پشک ،
پشکه کی نهز دکهمه خیر ، وپشکه کی نهز وعیالی خو ژی
دخوین ، وپشکه کی بو توڅی رادکهم ﴾^(۱) . ژ څی هه دیسی
ناشکه را دبت کو دانا خیران دېته نه ههرا هندی کو خودی

(۱) وه کی نهجه د وموسلم ژ نه بوو هورهیره ی څه دوهیژن .

بهره که تې بهاښته ناډ مالګې مروږي وځنځييان د گڼل بگڼه ، نکه
 ب تې هنده بگه لکې دانګا خځيگري د بگڼګه نکه گڼګهرا هڅگڼګي گڼو
 خودی ئاتاف ونه خوښييان ژي ژ مروږي بگده ته پاش ، (حکاکم)
 ژ (نکه نکه سې کورې مالګې) فهدگو هيزت ، دبېژت : پيغه مبهري
 گ سلاډ لکې بگن گ گڼګوت : ﴿ صنائع المعروف تقي مصارع السوء
 والآفات والمهلكات ، وأهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في
 الآخرة ﴾ گ کرنا فکه نځييان خگوداني ژ دويمگاهي پيښ خگراب وئاکاف
 وتيبر نان خلاس دکهت ، وخودانيښ فکه نځي پيښ ل دنياکايي خگودانيښ
 فکه نځي پيښ ل ئاخري تې ﴿ . وچونکي هنده ک کهس هه نه هزر دگڼه
 دانا وان بگڼګو خځيگري دي بته نه گهرا کيمبونو مالګې وان پيغه مبهري
 گ سلاډ لکې بن گ د ده ديسه کا خو دا دبېژت :

﴿ ثلاث أقسم عليهن : ما نقص من مال عبد من صدقة ، ولا
 ظلم عبد مظلمة صبر عليها إلا زاده الله عز وجل عزاً ، ولا فتح
 عبد باب مسألة إلا فتح الله عليه باب فقر ﴾ گ سګي تشگت هه نکه نکه ز
 سويندي ل سهر دخوم ، مالګې عه بگده کي ب دانګا خير ه گګي گګيم
 نه بويوه ، وزورداري ل عه بده کي نه هاتي به کرن ووي صهر کيشا
 بگت نه گګه خگودي نکهو سګه رفهراز نکه کر بگت ، ونينګه عه بگده ک

دەر که هڅه کی ځنگاروړی کی څه گڼه ت نه گڼه ځنگوړی دهر گڼه هی
فه قیگری یی ل وی فه نه که ت ﴿^(۱)﴾ .

په ننگین خیبران :

دښت نه نیتکه هزر گرن گکو خیگر بگس نگه وه مگروږ مالگه کی
بهر گڼه فتی بده ته که سه کی پیښی ، خیبر ب دیتنا نیسلامی گه لکه ک
ژ فکی نیکی بهر فره تگره ، وپنخه مگه دیار کر لکا فکی راسگی یی
پیغمبره گ سلا فکی بکن گ د چکنه د حدیسه کی ځکو دا ناشکه را
د که ت کو مه جالگی خیگری زیکنه یگی بهر فره هگه ، وبهر چافنگرین
حدیس د فی دهر باره یی دا نه وه یا پیغمبره گ سلا فکی بن گ تیدا
د بگیزت : ﴿وکل معروف صدقه گ هر قه نجی به که هبت خیبره ﴿^(۲)﴾ ، و د حدیسه کا دی دا هاتی به : ﴿کل معروف صدقه ، وإن
من المعروف أن تلقى أخاك ووجهك منبسط إليه ، وأن تصب من
دلوک فی إناء جارك گ هر قه نجی به که هبت خیگره ، و ژ
قه نجی یی به کو تو پیشوازی یا برایی خو بگهی ونگو یگی نافک چگکاډ
فه کری ، و کو تو ژ سه تلا خو بکه یه نامانی جگیکرانی ځکو ﴿^(۳)﴾ .

(۱) وه کی نه همد و ترمذی ژ نه بوو که بشه ی فه دگو هیژن .

(۲) نگه حکمگه د و بگو ځکاری فی حکه دیسی ژ جبری فه دگو هیژن ، ونگه حکمگه د
و مگوسلم و نه بوو داوود ژ ځکو ذه یفه ی .

(۳) نه همد و ترمذی و حاکم فی حدیسی ژ جبری فه دگو هیژن .

وقهنجی وخیر ب گهلهك رهنگان هه نه :
گه فقهنجی یا ب دنگی نگه وه تگه خیر بگه هگه می مروفقان بشیگت
وحهسویدی ودلپهشی ل نك ته نه بت .
گه فقهنجی یا ب دهستی نه وه تو تشکته کی بدهیگه که سگه کی یگان
بدهیه فی ؛ دا مفای بو خو ژئی بیست .
گه فقهنجی یا ب دهفی نه وه تو خیری نیشا مروفقان بدهی وبگه ری
وان بدهیه ریکا راست .
گه وقهنگجگی یا سگه ره ده ری بی نگه وه تگه ب نه خلا فقه کی بگاش
تیکه لگگی بی د گگهل خگه لکی بگگه ی ، و د گگهل وان یگی نافچگاڤ
فه کری ونهرم وحه لیم بی .
گه خو ده می بو خودی تو حه قی خو ل دویش خگه لکی بگه رده ی
ژی بو ته ب خیر دئیته حسیبکرن ، وه گگی گگو تگو گگه رده نا وان
که سان نازا بکه ی یین نه خوشی گه هاندی به ته ، یگان به حسگی نگه
ب خرابی کری ، یان تشته کی ته بری .
گه وخو صه برئینانا مروقه کی غه ریب نه و ژی بو خودانی خیره !
گه وده می تگگو فایده یگه کی دگه هینی یگه حه یوانه تگه کی نگه و ژی
خیره .

ودفیگت نه ئیتگه هزر گگرن گگو خیرا د گگهل مروفگی زهنگین
حسیب نابت ، ونگه و گگگو تنا تگو گگگه مگگه گگو ه لگی دبگت ده می

هندهك دبیزن : فلانی خیر پی ناچن ، گگوتنه کا نهیا شهرعی به (۱)
پیغمبر گ سلافلگی بگن گ دبیگوت : ﴿ کل معروف صنعته إلى غني
أو فقير فهو صدقة ﴾ گهگر قهنگجکی یکه گگکا نگکو د گگگل
زهنگگیکنکه کی یان فهفگیگره کی بکهی نهو خیره ﴿ (۲) .

توره ونادابین خیرکرنی :

دانا خیری د شریعتی ئیسلامی دا هژماره کا نگوره ونادابان بو
هه نه ، مروفی خیرکەر دقیت پیگیگری پی بکهت ؛ دا خیرا خو
پوچ نه کهت ، ژ وان نگوره یان :

۱- دقیت دانا وی بو خیری بو کنگاری ب خگگودی ب تنگی
بت ، و ب وی ئیه تی دا خگودی ژ وی رازی بیگت ، نگه گگو بگو
هندی دا مه دحین وی بینه کرن ، یان دا خو ژ وی کهسی بلنگدتر
بینت پی نهو قهنجی پی د گهل بکهت .

۲- نهو مالگی نگه و خیگری ژی ددهت دقیت مالگی وی یگی
ههلال بت ؛ چونکی مالگی ههلال نهبت خودی قه بویل ناکهت .

(۱) ونهفه نه به حسی زه کاتی به ؛ چونکی نهو کهسین زه کات پی دچن خگودی
بین ده سنیسانکرین ، وژیلی وان چی نابت مروفه زه کاتی بدهته کهسکه کی
دی .

(۲) طه بهرانی فی هه دیسی ژ ئبگن مه سهوودی فه دگو هیزت .

۳- دڦیت ئهو خیرا خو به طال نه کهت ، ب هندی کو بکهته منهت ونه خوشی پی بگه هینته وی کهسی پی وی خیر د هل کری ، و ژ بهر هندی یا هاتییه ـوتن : ئه هر ئیکی قهنجییهک د هل ته کر همی افای بژه وچو جارن ژ بیر نه که ، وئه هر ته قهنجییهک د هل ئیکی کر چو جارن نه بیژه .

۴- دڦیت مروڤی خیر کهر همی افان هنر بکهت ئهو خیرا ئهو ددهت تشته کی کیمه ؛ چونکی چی افای وی هنر کر خیرا وی لهک یا مهزنه دی غوروور بو چی بت ودی هنر کهت کاره کی مهزن وی پی کری ، ب عه کسا وی مروڤی خیر د هل دئیته کرن ، دڦیت ئهو وی خیری مهزن بینت یا د هل وی دئیته کرن ، ئه هر خو یا بچویک ژی بت ؛ دا شوکرا وی قهنجی پی بکهت .

۵- دڦیت ئهو لی بگه رییت خیرا خو بدانته وی جهی خیر پی مهزن دیت ، ومه خسه دا مه پی ئه وه : ئهو خیری د هل مروڤین ته قوادار بکهت یین بهایی وان ل نک خودی پی مهزن ، ومه عناقی ئهو نینه خیر ل کهسین دی ناچت ، به لی خیرا د هل چاکان ل نک خودی یا ب بهاتره .

۶- هندی خیر یا قهشارتی بت چیتره ؛ دا یا ژ ریمه تی پی دویر بت ، ویا ناشکه رایه کو ئهو خیر کهری رۆژا قیامه تی

خودی سیبهرای لی دکهت نهوه یی خیرا خو ب رهنگه کی
قهشارتی ددهت ، بهلی نه هر هات وئاشکه راکرنا خیری یا
ب فایده تر بت ، وه کی کو بته تهشجیع بو مالداران کو نهو زی
خیران بدهن ، هنگی یا باشتر نهوه خیر یا ئاشکه را بت .

ئیمامی نهوهوی دبیژت : « زانا دبیژن : دانا خییری
ب رهنگه کی قهشارتی بو وان خیرانه یین سوننهت ؛ دا پتر
ئیحلاص تیدا بت ، بهلی خیر نه هر یا واجب بت وه کی زهکاتی
ئاشکه راکرنا وی چیتره » .

(۷)

**ئەو زەلامى دەمى يى ب تنى
خودى ل بىرا خو بينت
شيجا بکەتە گرى**

مروڤى ھەفتى يى پيغەمبەرى - سلاڤ لى بن - بەھسى وى د
ھەديسا خو دا كرى كو خودى وى ددەتە بەر سيبهرا خو ئەو يى
ئە ھەر خودى ل بىرا خو ئينا وئەو يى ب تنى ترسا خودى ئيكا
ھند ژ وى چى دكەت كو ئەو بکەتە ەرى ، ويا زانايە كو ئەفە
ئەو مروڤە يى دو باشىيان ل نك خو كۆم دكەت : كرنا زكرى
خودى ، وترسا ژ خودى يا ھند كو وى بگرينت ، وتشتى خپرى
ل فان ھەردو باشىيىن وى زيڊە دكەت ئىخلاصا وى يا مەزنە
ئەوا وى ژ رېمەتىيى ددەتە پاش وئىكا ھند ژ وى چى دكەت
كو ئەو دوپر ژ مروڤان فان ھەردو باشىيان بکەت .

زكرىن خودى :

ئەو رحە يا زينديبونى ددەتە دلى ، وئەو قويته يى بيان پى
دژيت ، وئەو سەرەكانىيا زەلالە يا خودان دل ژى دنۆشن
وتىنكا دژوارا رپىكا دوپر پى دشكىن ، وئەو بەھارە يا خيالا وان

ههردهم ل دۆر كۆم دبت ، وئهو چه كه یی لهشكهري ئېلیسی
پاش دا دشکینت ..

ته دیتییه جاره کی مروڤهك كهفتبه دهراڤه کی تهنگ ،
ل جهه کی ب ترس ونهخۆش ژیا بت ، پاشی هند دیت بت ب سهر
جهه کی هوین وخۆش هل بیت ، یی تهنا ورحهت ، خو ڤیرا
سهانده بت ولی روینشت بت و بیئا خو ڤه دابت ؟ ئهها مهته لا
زکری خودی بو مروڤی خودی ناس یا ب فی رهنگییه .

زکر کرنا مروڤی بو خودی نیشانا ڤیانا مروڤییه بو وی ؛
چونکی یا ئاشکهرايه کو مروڤی ئه هر ئیک ڤیا ههردهم دی
وی ل بیرا خو ئینت ، و دی حهز کهت بهحسی وی بکهت ،
ژ بهر ڤی چهندی تهپر بونا ئه زمانی مروڤی ب زکری خودی
خۆشتیتیرین کاره ل نک خودی وه کی د وی حه دیسی دا
هاتی یا (ئبن حبان) ڤه دوهیزت ، دییژت : (موعادی
کورپی جه بهلی) دییژت : من پسار ژ پیغه مبهری - سلاڤ لی
بن - کر : چ کار ل نک خودی خۆشتیتیره ژ هه مییان ؟ وی
مۆت : ﴿ أن تموت ولسانک رطب من ذکر الله - کو تو بمری
وئه زمانی ته ب زکری خودی یی تهپر بت ﴾ .

و چونکی مروڤ ده می خودی ل بیرا خو دئینت ئه ڤ بیرئینانه
دی بته ئه ههرا هندی ئه و خو ژ بی ئه مری یا خودی بده ته پاش ،

خودی فهران ل خودان باوهران کر کو نهو ل سپیده وئیقراران
لهلهک زکری خودی بکهن ، دهمی موتی : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا . وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا . ﴾ نهی لهلی
نهوین باوهری ب خودی ئینای ودویکهفتنا پیغهمبهری کری ،
هوین ب دل ونهزمانی خو لهلهک خودی ل بیرا خو بینن ، و ل
همی دهمین خو هوین زکری وی بکهن ، ل سپیده وئیقراران ،
وپشتی نقیژین فهران ، و ل دهمی تنگافییان ، هندی نهف چهندهیه
عبادهتهکی دورسته ، بهری خودانی ددهته فیانا خودی ،
ونهزمانی وی ژ ونههان دپاریزت ، وهاریکارییا وی ل سهران
خیری دکته ﴿ [الأحزاب : ۴۱-۴۲] .

و دوتنهکا خو یا دی دا خودایی مهزن ناشکهران دکته کو
وی خیرهکا مهزن بو وان ژن ومیران ناماده کرییه یین زکری
خودی دکهن ، دهمی نهمرکری : ﴿ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ
وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ
وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ
فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ
مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا . ﴾ هندی نهو زهلام وژنکن یین خو ب دهست
نهمری خودی فه بهردای ، ویین باوهری ب خودی وپیغهمبهری

یئ چو دهمین تایبته بۆ نهبن ، بهلکی ههمی دهمان دئیتته کرن
 ومروقی چو عوزر نابن کو خو ژئی بدهته پاش ، ئایهته کا قورئانی
 سازیه کیئ ئاراسته ی خودان باوهران دکهت ودبیژتیی :
 ﴿ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا
 الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ۝ هُوَ الَّذِي
 ل ههمی حالین خو خودی ل بیرا خو بینن ، وئه هر ترس نهما
 هوین نفیژئی ب تمامی بکهن ، وتهخسیریئ تیدا نه کهن ،
 چونکی ئهول هندهك دهمین دهسنيشانکری د شریعهتی دا یا
 هاتییه واجبکرن ﴿ [النساء : ۱۰۳] .

ویبغه مبهري - سلاف لی بن - دهلهك هه دیسین خو دا
 بهحسی زکری خودی دکهت وبهائی وی مروقی ئاشکهرا دکهت
 یئ زکری خودی دکهت ، ژوان هه دیسان :

(بوخاری وموسلم) ژ (ئه بوو موسای) قهده وهیزن ،
 دبیزت : پیبغه مبهري - سلاف لی بن - مَوْتُ : ﴿ مثل البيت الذي
 يذكر الله فيه والبيت الذي لا يذكر الله فيه مثل الحي والميت -
 مهتهلا وی مالا بهحسی خودی تیدا دئیتته کرن ووی مالا
 بهحسی خودی تیدا نهئیتته کرن وهکی مهتهلا مروقی زیندی ویی
 مرییه ﴿ .

و د حه‌دیس‌ه‌کا دی دا یا (بوخاری) ژ (نه‌بوو هوره‌یره‌ی)
فه‌د سوهیژت ، پیغه‌مبه‌ر - سلا‌ؤل‌ی بن - دبیرت : خودی دبیرت
: ﴿أنا مع عبدی حیثما ذکرني وتحركت بی شفتاه - نه‌زی د
هل به‌نی‌یی خو هندی نه‌و زکری من بکعت ولیقین وی ب
زکری من بلقلن﴾ .

هه‌ر وه‌سا د حه‌دیس‌ه‌کا دی یا قودسی دا ، نه‌وا (بوخاری
وموسلم) ژ (نه‌بوو هوره‌یره‌ی) فه‌د سوهیژن هاتی‌یه : ﴿أنا عند
ظن عبدی بی ، وأنا معه إذا ذکرني ، فإن ذکرني في نفسه
ذکرته في نفسي ، وإن ذکرني في مالا ذکرته في مالا خير منهم ،
وإن تقرب إلي شبرا تقرب إليّه ذراعا ، وإن تقرب إلي ذراعا تقرب
إليّه باعا ، وإن أناني یمشي أتیته هرولة - نه‌ز ل دویف وی
هزریمه یا به‌نی‌یی من ژ من دکعت ، ونه‌زی د هل وی
هن‌دی نه‌و زکری من بکعت ، نه‌ه‌ر وی د هل خو به‌حسی من
کر نه‌ز زی د هل خو دی به‌حسی وی که‌م ، ونه‌ه‌ر وی د نا‌ف
هن‌ده‌کان دا به‌حسی من کر نه‌ز دی د نا‌ف هن‌ده‌کین ژ وان چیت‌ر دا
به‌حسی وی که‌م ، ونه‌ه‌ر نه‌و به‌وسته‌کی خو نی‌زیک‌ی من بکعت
نه‌ز دی له‌زه‌کی خو نی‌زیک‌ی وی که‌م ، ونه‌ه‌ر نه‌و له‌زه‌کی خو
نی‌زیک‌ی من بکعت نه‌ز دی قول‌اچه‌کی خو نی‌زیک‌ی وی که‌م ،

وئەگەر ئەو هیدی ب نك من فه بیت ئەز دی ب غار ب نكك وی
فه ئیم ﴿ ٥٨ ﴾ .

گەرییا ژ ترسین خودی دا :

وێکی بۆری د گەل مە ژ سالگۆخەتین وی مروفی خکودی رۆژا
قیامەتی وی ددەتە بەر سیهرا خو ئەفەیه : دەمی ئەو زکری خودی
دکەت ترسا وی ژ خودی ئینکا هەنگد ژ وی چکی دگەت گکو نگەو
بکەتە گری ، لەو یا د جەیی خکو دایگە پشکتی مگە ئیشکارەت دایگە
زکری خودی چکەندەکی بەحسگی گریکا ژ ترسکا خکودی ژی دا
بکەین ؛ دا باش بو مە ئاشکەرا بیگت گکو نگەو رۆنگدکا ژ ترسکین
خودی دا ژ چافی دئیتە خواری هەنگی رادووەسگت حکەتا خکودانی
خو ددەتە بەحەشتی .

» .. ژ سالگۆخەتینگن وان خککودان بکاوەرانگکە یگینگن گککو
خکودی ژی رازیککوی وئەو ب بەحەشتا خو رازی گکرین : هکەر
جارەکا ئایەتین خودی بو وان هاتنە خواندن ئەو سەرین خو ل بەر
مەزنییا خودی دچەمین وەند رۆندکان ژ ترسین وی دا دگاریسن
حەتا بەرسنگین خو نگەر دگکەن .. د ئایەتکەکی دا خکودایی مگەزن
مەدحین وان بەزینیین خو دکەت یین وی قەنگجگی د گەل گگری
ودبیکۆت : ﴿ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًا ﴾
[مريم : ٥٨] .

و ل جەهەکی دی دبیکۆت : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا
تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ

وَعَلِدُ رَبَّنَا لِمَفْعُولًا وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿١٠٧-١٠٩﴾ [الإسراء : ١٠٧-١٠٩] .

ئەوین خودی زانین دایى گاڤا ئایه تیڤ قورئانی بۆ دئینه خواندن
نەشیڤه چاڤین خو ، رۆڤگەکان دبارینن و سهری خو ب ترس فه بگۆ
خگودی دچگه مینن ، (ئەبولنگه علایی تگه می) دبیگۆت : « هه چگی
زانایی زانینا وی نه گرینت ئەوی چو زانین نه بووه » .

ئەوی ئەفرۆ ژ ترسین خگودی دا بگریگت ، سگوبگا هگی ده مگی
تگه و ژ فگه بری رادبت و خه لک ل دۆرین وی دگرین ئەو دی یگی
ب که نی بت ، و ئەوی ئەفرۆ دکه نگت و خگودی ژ بیگور دگهت ،
سوباھی ده می ئەو ژ فگه بری رادبگت دی گریگت .. ﴿ إِنَّ الَّذِينَ
أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴾ ئەفکه د دنیاگی دا ،
تگه و یگن تاوانبار گاڤا خودان باوهر ددیتن ، بۆ خو پی دکره که نی
﴿ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴾ فینجا ئەفرۆ ، ل رۆژا
قیامه تی ، ئەوین د دنیاگی دا باوهری ئینای ب وان ئەوین کگافگور
بگورین دگه تگه گه تگی .. تگیک ب ئیکدییه ، و شهرت فیریگه
!

« سگگه رهه ری هگه مگگگی مرۆڤین خودی ، پیغه مبه ری خگودی
گ سگلاف لگگی بگن گ صگه حا بییه کی وی دبیگۆت : « رۆژه گگی تگه ز
هانگمه نک وی نفیژ دکر ، وهندی هند وی دکره گری دهنگه کی
وه سا ژ سنگی وی دهات دا بیژی دهنگی مه جگه لا ئافییگه ده مگی
ددانگه سگه ر نگا گری » . و ده یگگگگا مگگوسلمانان عائیشگا گ تگه وا

وعوثان گاڤا دچوو سهر قهبره کی هند دکره گری حهتا رپهین
وی ته‌ر دبوون .

وعکه‌لگی سگهره‌گانگی‌یه کا دریکژ د گگهل رپوگدکان هکه‌بوو ..
جاره‌کی پشتی نفیژا سپیدی ل بکهره مگوسگلمگانان گگری ژ جهگی
خو رانه‌بوو وحهتا رپوژه‌لاتی گری ، پاشی رابگوو و گگوت : نگهز
نابینم نگکه‌فگگگرو کس دکته گری ، من صه‌حابی‌یین پیغه‌مبه‌ری
گ سلاف لگی بن گ دیتبوون ب شه‌فی همه‌می‌یی وان نفیژ دکرن ووان
هند دکره گری حهتا رپهین وان ته‌ر دبوون ، به‌لگی خه‌لک نگه‌فرو
دغافلن . وپشتی هنگی نه‌وهاته دیگتن وی کری‌یگه گگه‌نی حکه‌تا
هاتی‌یه شه‌هیدکرن .

پشتی شه‌هید بووی ، رپوژه‌لگی هه‌فالگی وی (ضراری گگوری
ضه‌موره‌ی) ل دیوانا مو‌عاویه‌ی نامکاده‌بوو ، مو‌عاویگه‌ی گگوتی :
بو من بیژره کانی‌عه‌لگی یی چاوا بوو ؟ وی گگوت : نگه‌ی (امگیر
المؤمنین) نه‌گهر تو من عه‌فی که‌ی ، وی گوت : نه ، نه‌ز ته عه‌فی
ناکه‌م . ضراری گوت : باشه .. نه‌ز ب خودی که‌مه نگه‌وی دویگر
به‌ری خو ددا ، هیژه‌کا دژوار وی هه‌بوو ، گوتنا وی یگا ره‌هگوان
بوو ، وی حگوکم ب دادی‌یگی دگگر ، زانگین ژئی دزا ، ژ دنیگایی
وخوشی‌یا وی دره‌فی ، صه‌برا وی ب شه‌فی ده‌گات وتاری‌یگا وی
دهات ، ب خودی نه‌و مرو‌فکه‌ بوو گه‌له‌ک دگره گگری وگه‌لکه‌ک
هگزرین خگو دگگرن ، ده‌سگتین خگو وه‌ردگیگرن و د گگهل خگو
دناخفت ، حه‌ز ژ جلیکین کورت وخوارنا ساده دگگر ، گاڤا نگه‌م

دهاتینه نك وی ئهو وه کی ههر ئیک ژ مه بوو ، دهمی مه پسپارهک
ژی دکر وی بهرسقا مه ددا ، ههر چهنده وی ئهم نیژیکی خو
دکرین ژی وئهو یی نیژیکی مه بوو بهلی هندی ب ههیهت
بوو زوی ب زوی ئهم د هه نه دئاخفتین ، مروڤین دیندار
د چاڤین وی دا دمهزن بوون ، ووی ههز ژ فیهیران دکر ،
خودی شاهده جاره کی من ئهو دیت دهمی شقی پهردی خو یی
تاری بهردای وستیر ئاقابووین ئهو چوو د محرابا خو دا ووی
رپهین خو رتن ووه کی وی مروڤی ماری پیقه دای ئهو دنالی ،
ووه کی وی مروڤی خه مه کا ران هه ی ئهو د ری ، دهنگی
وی هیشتا یی د سهی من دا دهمی د وت : یا ره بی یا ره بی !
پاشی دا بیژته دنیا یی : ئه ری ته خو بو من خه ملاندی یه ، تو
ل هیقی یا منی ؟ وئفه ژ کیفه دئیت ! بو خو هه ره ئیکی دی ،
ب سی ته لاقان من تو یا بهردای ، تو یا عه مر کورت وهه قال
هینلی ، تو یا بی خیری ، ئاخ ئاخ بو کیمی یا زادی ودویراتی یا
قویناغی ونه خوشی یا ریکی ! آقا موعاوییه ی ئه ف وتنه سو له
بووین رۆندکین وی هند بارین هه تا رپهین وی ته پ بووین ،
ب دهره چکی خو چاڤین خو پاڤزکرن و وت : ئه ری ب خودی
بابی هه سه نی یی وه سا بوو ، ئه ی ضرار خه ما ته ل سه ر وی یا
چاوا به ؟ ضراری وت : وه کی خه ما وی ژنکی یه یا ئیکانی وی
د کوشی دا ها تی یه سه ر ژ بکرن قیجا چو جار ان خه ما وی رانه بت
ورۆندکین وی هه شک نه بن .

و (ربعی کورې خراشی) ئیک ژوان تابعی یانسه یپن
(بوخاری وموسلمی) همدیس ژئ فیه وهاستین ، د عهمری خو
همی یی دا وی دروه کا ب تنی ژی نه کربوو ، وی چو جاران
نه دکره کهنی ، روزه کی هنده کان ووتی : بوچی تو ناکه یه کهنی ؟
وی ووت : من سویندا خواری هتا نه زانم کانی دی چمه
به هشتی یان جه همنه می نه زانکه مه کهنی .. هه قالین وی دبیرن :
سا قارحا وی هاتی یه هلکیشان و هتا مه فیه شارتی ژی سهر و چاقین
وی ب کهنی بوون .

(ثابتی به نانی) نه وی نه نه سی کورې مالکی د ووتی : چاقین ته
وه کی چاقین پیغه مبه رینه ، هند دکره سری هتا چاقین وی کول
بووین ، رابوون هه کیمه ک بوئینا ، هه کیمی ووتی : چاقین ته
دی چی بن به لی ب وی شهرتی تو نه کیه سری ، ثابتی ووتی :
چ خیر د وی چاقی هیه یی نه که ته سری ؟

به لی .. دیتنا مرو فین خودی بو مه سه لی د فی ووتی دا کوم
دبت : چ خیر د وی چاقی هیه یی ژ تر سین خودی دا نه که ته
سری ؟

(سه لاهه ددینی نه یووی) روزه کی د ناهه قالین خو دا یی
روینشتی بوو ، ئیک ژوان تشته کی ب کهنی ووت ، هه می یان
کره کهنی ، سه لاهه ددین تی نه بت ، هنده کان ووتی : بوچی تو

ناکویه که نی؟ وی گوت: نه ز ژ خودی شهرم دکهم بکه مه گکه نی
وقودس د دهستین کافران دا بت! «^(۱).

و ل دویمای بی دی بیژین: پیغمبر گ سلاؤ لگی بن گ به حسی
وی مروفی دکهت یی ژ ترسین خودی دا دکهته گری و دیگوت:
﴿ لا یلج النار رجل بکی من خشية الله حتی يعود اللبن فی الضرع گ
نهو زهلامی ژ ترسین خکودی دا بکهنگه گگری ناچکته نگاگری حکهتا
شیکر دزقرته د گوهانی دا ﴾^(۲).

(۱) نهفه هنده که ژ نافرا (مروفین خودی و گریگا ژ ترسین خکودی دا) ژ
پهرنگو کا مه (د گهل مروفین خودی) .

(۲) نهجه د ونگرمذی ونهسگائی و حکاکم فکی حه دیسگی ژ نگه بوو هگورهیره ی
فه د گوهین .

ناڤه روک

بابهت	بهه پهر
ل بهر سيبهرا خودی	۷
(۱) ئيمامي عادل	۲۳
(۲) نهو گهنجی د عبيادهتی دا پهروه رده بووی	۳۶
(۳) نهو زهلامی دلی وی ب مزگهفتی څه گریدای	۴۹
(۴) نهو هاردو زهلامین ل سهر څيانا خودی	
گههشتينه ئېك	۶۲
(۵) نهو زهلامی ژنکه کا خودان مه نصب وجوانی	
داخوازا خرابی بی ژی بکته نهو بیژت : نهز	
ژ خودی دترسم	۷۵
(۶) نهو زهلامی خیری ب دهستی راستی بدهت بیی	
دهستی چه بی بی بجه سییت	۸۸
(۷) نهو زهلامی دهمی بی ب تنی خودی ل بیرا	
خو بینت فیجا بکته ته گری	۱۰۱